БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттинген

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ
БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР
ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ
СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1960 ч.
ДЕКАБРЬ
13
ВТОРНИК
№ 291 (4775)

Өртээ 20 көп.

Бир эвес улустар боттарының күжениишкиннерин каттыштыргаш, тайбың болгаш улустар аразынга найырал дээш туруштуг база идепкейлиг демисежир болза, олар улуг чаагай болгаш күзээн эчис сорулгазын чедип алыр—тайбыңны камгалап шыдаарлар.

(Коммунистиг болгаш ажылчын партияларның Чөвүлел хуралының бүгү делегейниң улустарынга Кыйгырыындан).

Бүгү делегейниң улустарынга КЫЙГЫРЫГ

Делегейниң беш диптеринин коммунистиг болгаш ажылчын партияларының төлээлекчилери бистер, Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 43 чыл оюнда Москвага чыглып келгеш, кижи төрелгетеннин салым-чолу дээш харысалганың сеткили-биле шиитпирлиг болуп, делегейниң чаа дайынының кыжаныынга удур, **тайбыңны камгаалаары дээш бүгү-ниитиниң демиселиниң дугайында силерже көрнүп, кыйгырып тур бис.**

Үш чыл бурунгаар коммунистиг болгаш ажылчын партиялар бүгү чер бөмбүрзээниң улустарынга Тайбыңның манифезин үндүрген болгай.

Оортан бээр тайбыңның күштери дайын кыпсыкчыларынга удур демиселге шылгараңгай тиилелгелерни чедип алган.

Мынчангаш миллион-миллион эр, херээжен кижилерге, чаш уругларга кыжанып турар дайынның айыылынга удур бөгүн тайбыңның херээниң тиилээринге улам улуг бүзүрелдии-биле демисежип болур бис. Улустарның чүс-чүс чылдардагы күзелдерин — тайбыңның болгаш хосталганың байдалынга чурттаарын херек кырынга боттандырарынга бо хире боттуг кордал кижи төрелгетенниң төөгүзүнге кажан-даа туруп көрбээн.

Улуг когаралдарны болдуруп, чүс-чүс миллион кижилерни өлүм-чидимге чедирип, делегей депшилгезиниң кол-кол төптерин бузундунуң озаңнары болдуруп болур дайын халавының кыжаныы туруп турда, тайбыңны камгалаарының айтырыы кажандан артыы-биле бүгү кижи төрелгетенни дүвүредип турар.

Тайбың дээш, бүгү-нити айыыл чок чорук дээш, бүгү кижилер болгаш бүгү улустар тайбың база хостуг амыдыралдың чаагай чүүлдерин ажыглап болур ындыг байдал турзун дээш бистер, коммунистер, демисежип турар бис.

Социалистиг чурттар бүрүзүнүң болгаш социалистиг бүгү дем-каттыштырылгазының сорулгазы чүл дээрге, бүгү улустарга быжыг тайбыңны хандырары болур.

Социализмге дайынның херээ чок. Эрги болгаш чаа тургузугнуң, социализм биле капитализмниң аразында төөгүлүг демисел делегей дайынының аргазы-биле эвес, харын тайбың чарышка, кандыг ниитилел тургузуу экономиканың, техниканың болгаш культураның эң-не бедик деңнелин чедип алыры, улус массаларга амыдыралдың эң-не дээре байдалын хандырарыл дээш чарышка шиитпирлеттинер.

Кижи төрелгетенни амгы үениң дайынының халаптарындан камгалап алыр төлээде, бистиң шыдаарла бүгү чүүлдеривисти кылырын боттарывыстың ыдыктыг хүлээлгевис кылдыр коммунистер бистер санап турар бис.

Бүгү социалистиг чурттар, улуг Ленинниң өөредиин эдербишаан, янзы-бүрү ниитилел тургузуглуг күрүнелерниң тайбың кожа-хелбээ догуннаарының принцивин боттарының политиказының үндезини болдургаинар.

Бистиң үевисте улустарда болгаш күрүнелерде чүгле чаңгыс шилип алыышкын бар: тайбың кожа-хелбээ догуннаары болгаш социализм биле капитализмниң чаржыры—азы өлүм-чидимниг ядролуг дайын. Өске орук чок.

Бүгү делегейде тайбыңга кыжаныг кайын үнүп кээп турарыл?

Тайбыңның дугайында бүгү чазактар чугаалап турар, ынчалза-даа биске сөстер эвес, харын ажылхеректер херек.

Эрткен үедээзиндези-биле бир дөмей, амгы үеде агрессчи дайыннарның организакчылары болгаш инициаторлары империалистиг чурттарның реаксылыг, монополистиг болгаш шериг бөлүктери болуп турар. Оларның улустарының күзел-соруунга удур, чурттарга айыылдыг эндере чепсегленииишкинни дөгеп, социалистиг болгаш тайбыңга ынакшылдыг өске-даа күрүнелерге удур соок дайынны өөскүдүп, улустарның хосталгага ынакшылдыг күзелдерин базып турар империалистиг күрүнелерниң чазактарының политиказы тайбыңга кыжанып турар.

Барымдаалардан ап көрээлиңер.

Совет Эвилелиниң саналдап үндүргени болгаш бүгү социалистиг чурттарның деткээни чепсегленииишкинни бүгү-ниити, бүрүн болгаш контрольдуг дүжүрер дугайында саналдарга улустар байыр чедирип турду. Ол саналдарны боттандырарынга кым удурланып турарыл? Американың Каттышкан Штаттары баштаан империалистиг күрүнелерниң чазактары удурланып турар, олар болза чепсегленииишкинни контрольдуг дүжүрериниң орнунга чепсегленииишкинни контрольдаарын саналдап, чепсегленииишкинни дүжүрер дугайында чугаалажыышкыннарны хоозун чулчуруушкун болдурарын оралдажып турарлар болгай.

Үш улуг күрүнелер ам ийи чыл иштинде ядролуг чепсектиң шенелделерин кылбайн турарынга улустар өөрүп турар. Ол өлүмнүг шенелделерни туюлунга чедир хоругдаар дугайында чаа базымны кылып, шиитпирни хүлээп алган турарынга кым удурланып турарыл? Империалистиг күрүнелерниң чазактары удурланып турар, олар болза атомнуг чепсектиң шенелделерин катап эгелээр деп боттарының болап турарын бо-ла чарлап, ол шенелделерни хоругдаар дугайында улустарның албадаашкыны-биле киржир ужурга таварышканы чугаалажыышкыннарны үзерин үргүлчү кыжанып турарлар.

Улустар болза оларның бүрүн эргелиг девискээрлеринге даштыкы шериг баазаларының артып каарын күзевейн турарлар; оларның чурттарының хамаарышпас чоруун кызыгаарлап, оларны айыылдыг байдалга тургузуп турар агрессчи шериг керээлеринге ол улустар удур демисежип турарлар.

А аңаа кым удурланып турарыл?

Атлантика бөлүглелиниң күрүнелериниң чазактары удурланып турар, олар болза барыын-герман милитаристерге болгаш өжээргектерге өске чурттарның девискээрлеринде шериг баазаларын тыпсып, оларның холунга массалыг узуткаашкынның чепсектерин берип, НАТО-нуң атомнуг чепсегленииишкинин дүргедедип турарлар.

Харын-на Американың Каттышкан Штаттарының чагырыкчы бөлүктери Японияга, Пакистанга болгаш Ортаакы база Ыраккы Чөөн чүктүң өске-даа күрүнелеринге агрессчи шериг керээлерин дөгээн, оларны тайбыңга ынакшылдыг чурттарга удур ыдалап, Мурнуу Көрейни эжелеп турар болгаш ону бодунуң шериг баазазы болдуруп алган, япон милитаризмни катап төрүттүндүрүп, Лаостуң болгаш Мурнуу Вьетнамның иштики херектеринге холгаарлап, голланд империалистерни Барыын Ирианда, бельгилерни — Конгода, португалдарны—Гоада болгаш өске-даа колонизаторларны деткип турар. Кубаның революциязынга удур чепсектиг халдаашкынны белеткеп, Латин Американың чурттарын шериг керээлеринче киир тыртып турар.

АКШ болза Кыдаттың Тайвань ортулуун эжелээн, Кыдат Улус Республиканың агаар делгеминче бодунуң шериг самолёттарын доктаамал шургудуп, ооң-биле кады Каттышкан Нациялар Организациязынга Кыдаттың бодунуң төлээлекчилиг турар дүрүм ёзугаар эргезин тоол көрбейн турар.

Хөделип үнүптеринге белен ракеталыг тургузуглар, ядролуг чепсек долган складтар, бодунда водородтуг бомбаларлыг, агаарда ужудуп чоруп тургулаар самолёттар, далайларда болгаш океаннарда халдаашкын кылырынга белен шериг корабльдери болгаш суг адаанын хемелери, өскелерниң девискээрлеринде шериг баазаларының четкилери — империализмниң амгы үедеги практиказы мынчаар көстүп турар-дыр. Мындыг байдал турда чер бөмбүрзээниң кандыг-даа—улуг-даа, биче-даа чурту ядролуг дайынның чалбыыжы-биле хеп-хенертен хаара туттуна берген туруп болур.

Каш борбак улуг монополияларның болгаш колонизаторларның чүгле боттарының эрге-ажыктары дээш империализм делегейни дайынның бизинче ыдалап турар.

«Коммунистиг агрессия» дээр нүгүл-мегелиг чүүлдерни тайбыңның дайзыннары нептередип турарлар. Боттарының ёзулуг сорулгаларын чажырып, улустарның күзел-соруун кошкадыр болгаш оларның карактарынга эндере чепсегленииишкинни шынзыктырар төлээде, ындыг нүгүл-меге оларга херек болуп турар.

Ажылчыннар, тараачыннар, угаан ажылының кижилери, бүгү делегейде чаагай күзелдиң кижилери!

Ракета-ядролуг дайынның кыжаныынга удур, чепсегленииишкинни бүгү-ниити болгаш бүрүн дүжүрери дээш, тайбыңны камгалаары дээш демиселден өске, оон артык соңгаарладыышкын чок сорулга бистиң хүннеривисте кижи төрелгетенде чок. Ол демиселге киржиринден өске оон чаагай хүлээлге бистиң хүннеривисте чок.

Бүгү делегейге быжыг тайбың болуп болур бе?

Коммунистер бистер аңаа мынчаар харыылаар бис:

Дайын дээрге чайлаш чок чүве эвес-тир, дайынны чайладып болур, тайбыңны камгалап база быжыглап болур.

Бистиң бо бүзүреливис чүгле тайбыңче бистиң күзел-соруувус-биле, дайын кыпсыкчыларын көөр хөөн чогувус-биле бадыткаттынып турар чүве эвес. Дайынны чайладып болуру делегейде чаа байдалдың боттуг фактыларындан үнүп кээп турар. Амгы үениң улам-на шиитпирлиг фактору делегейниң социалистиг системазы болу берип турар. Кижи төрелгетенниң үштүң бир кезээн хаара тудуп турар социалистиг система, ооң кол күжү — Совет Эвилели — империализмниң үүлгедиишкиннерин кызып, дайын авантюраларының талалакчыларының холдарын хүлүп кошкадырынга бодунуң үзүктел чокка өзүп турар экономиктиг болгаш эртем-техниктиг күчүзүн ажыглап турар.

Тайбың дээш демиселдиң тугун бедии-биле тудуп чоруур делегейниң ажылчын шимчээшкини улустарның серемчилелин бедидип, империалистерниң агрессчи политиказынга удур идепкейлиг хөделиишкинче чер делегейде бүгү-ле ак-сеткилдиг кижилерни соруп киирип турар.

Азияның, Африканың болгаш Латин Американың боттарының хосталгазын болгаш политиктиг хамаарышпас чоруун чаалап алган хөй миллион улустары болгаш национал хосталганы чедип алыр дээш демисежип турар улустары тайбың дээш улам-на идепкейлиг демиселчилер болу берип, социалистиг чурттарның тайбыңга ынакшылдыг политиказының чаягаар эвилелчилери болу берип турарлар.

Агрессчи политикага чөпшээрешпейн турар нейтралдыг күрүнелер база тайбың дээш болгаш тайбың кожа-хелбээ догуннаары дээш демисежип турарлар.

Тайбың талалакчыларының бүгү делегей шимчээшкини амгы үеде миллион-миллион кижилерни каттыштырып турар. Чурт бүрүзүнде ол шимчээшкинниң киржикчилери чаа дайын өртүнден боттарының Төрээн чуртун камгалаарын оралдажып турар.

Тайбыңга ынакшылдыг ол бүгү күштер шиитпирлиг демиселге сырый каттыжып алгаш, кемниг дайын планнарын үзүп, тайбыңны камгалап ап, улустар аразынга найыралды быжыглап шыдаар.

Тайбың боду чедип келбес. Тайбыңны чүгле тайбыңга ынакшылдыг бүгү күштерниң кады демисели-биле камгалап болгаш быжыглап ап болур.

Коммунистер бистер бүгү диптерниң бүгү ажылчы чоннарын, улустарын кыйгырарывыс болза:

Делегейниң дүшкүүрлүг чоруун чавырылдырары болгаш тайбың кожа-хелбээ догуннаашкын дээш, «соок дайынга удур», чепсегленииишкинни эндере бүдүреринге удур демисежиңер! Бир эвес чепсегленииишкинге чарыгдап турар аажок хөй хөреңгилерни тайбың сорулгаларга ажыглаар чүве болза, улус массаларның байдалын экижидер, ажыл чок чорукту кызырар, ажыл төлевирин болгаш амыдырал деңнелин бедидер, чурталга тудуун көвүдедир, социал страхованиени улам калбартыр арганы бээр ийик.

Атомнуг чепсегленииишкинни калбартырын, герман болгаш япон милитаризмни массалыг узуткаашкынның чепсээ-биле чепсеглээрин болдурбаңар!

Ийи герман күрүнелер-биле тайбыңның керээзин чарарын, Барыын Берлинни демилитаризастаан хостуг хоорай болдурарын негеңер!

Чаа-чаа чурттарны соок дайынче, дайын белеткелдеринче киир тырттар дээр империалистиг күрүнелерниң чазактарының оралдажыышкыннарынга удур демисежиңер!

Өске күрүнелерниң девискээрлеринде турар даштыкы шериг баазаларын узуткаарын болгаш шериглерни оон үндүрерин, чаа шериг баазаларын тургузар чорукту соксадырын негеңер! Чурттарга дөгээн агрессчи шериг эвилелдеринден оларның хосталыры дээш демисежиңер! Ядролуг чепсектен хостуг зоналарның дугайында дугуржулгаларны чедип алыңар!

Америк монополияларның экономиктиг блокаданың-даа аргазы-биле, чепсектиг интервенцияның-даа аргазы-биле Кубаның маадырлыг улузунуң хосталгазын боой тударын болдурбаңар!

Коммунистер бистер ажылчын ангының болгаш улустарның херээ дээш демисешпишаан, социал-демократтарже, тайбың дээш көдүрлүп үнүп турар өске-даа партияларның болгаш организацияларның кежигүннеринче, профессионал эвилелдериниң бүгү кежигүннеринче, бүгү патриоттарже холувусту сунуп тур бис: Тайбыңны камгалаар, чепсегленииишкинни дүжүрери дээш бистиң-биле кады хөделиңер, дугурушпунган хөделиишкиннерни чедип алыыңар!

Чаа дайынга империалистерниң белеткелинге удур демиселдиң ниити фронтузун тургузаалыңар!

Демократтыг эргелерни болгаш хосталгаларны кады камгалап, реакцияның болгаш фашизмниң четкерлиг күштеринге удур, сөөк-язы ылгаар чорукка болгаш шовинизмге удур, монополияларның албадалынга удур, экономикага-даа, политиктиг амыдыралга-даа милитаризастаашкынга удур демисежир бис.

Боттарының хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш улустарның демисели дайынче чүткүп турар күштерни кошкадып, тайбыңның күштерин көвүдедип турар.

Улустары колониалдыг кулданыгның болгаш араатанзыг мөлчүгделдиң кымчызындан хамыктыңна хөй качыгдаан Африка чаа амыдыралче оттуп турар. Боттарының чаа күрүнелерин тургуспушаан, Африканың улустары улам-на тускай болгаш тайбыңга ынакшылдыг аныяк күш болуп, төөгүнүң аренaзынче көдүрлүп үнүп турар.

Ынчалзажок төөгүнүң өлүмче чыгааны колониализм туюлунга чедир ам-даа узуткаттынмаан.

Каржы күчүлээшкин болгаш өлүрүкчү чорук Чөөн Африканың—британ болгаш португал колонияларның улустарының хосталгаже оруун боогдап турар. Мурнуу-Африка Эвилелде сөөк-язы ылгаар ёзу-чурум киткеп турар. Алды чыл дургузунда эрес-маадырлыг демисежип турар алжир улус атлантика эвилелчилериниң деткип турары француз колонизаторларның дөгээни дайынга ханын төкпүшаан, национал хамаарышпас чорукче бодунуң эргези дээш демисежип турар. Арын-нүүр чок кажар аргаларбиле болгаш хээлилээшкиннер-биле дүрүм ёзугаар чазакты дүжүрер, боттарының кара-аайындан эртпес чашлаачыларынга эрге-чагырганы бээр дээш империалистер Конгода кандыг-даа аргаларны кылырындан ойталавайн турарлар.

Тускай күрүнелиг болуп догуннаар эргени чаалап алган улустар колониализмниң чаа хевирлеринге удур, америк болгаш барыын-герман колониалистерге удур, бойдус байлактарын, шахталарны болгаш плантация-шөлдерни боттарының холдарынга кандыг-даа каражаны үндүрүп тургаш хевээр арттырарын, хосталган чурттарның үлетпүр хөгжүлдезинге шаптыктаар, оларга саттыныкчы болгаш реаксылыг чазактарны күш-биле тургузар деп оралдажып турар англи, француз болгаш өске-даа мөлчүкчүлерге удур аар-берге демиселди чорударын үргүлчүлеп турар.

Колониализмден хосталган чурттарда болгаш боттарының хосталгазы дээш демисежип турар чурттарда акы-дуңмалар!

Колониализмниң сөөлгү шагы хап тур!

Коммунистер бистер силерниң-биле кады бис! Социалистиг күрүнелерниң күчүлүг лагери силерниң-биле кады!

Хамаарышпас ёзу-биле догуннаашкынга бүгү-ле улустарның эргелерин доп-дораан болгаш чугаа чокка хүлээп көөрүн силерниң-биле кады негеп тур бис.

Силерниң чурттарыңарның байлактары болгаш ажылчы чоннарының күжениишкини чүгле силерниң улустарыңарның чаагай чоруунче угланган турар болзун!

Долу бот-эргелиг болгаш экономиктиг хамаарышпас чорук дээш, боттарының хосталгазы дээш силерниң демиселиңер тайбыңның ыдыктыг херээнге бараан болуп турар!

Эр болгаш херээжен кижилерге, аныяктарга,

бүгү-ле профессияларның болгаш хөй-ниити кезектериниң кижилеринге,

оларның политиктиг үзел-бодалы болгаш шажын-чүдүлгези-даа хамаан чокка, оларның национал болгаш кежиниң өңү-даа хамаан чокка, бүгү-ле кижилерге,

боттарының төрээн чурттарынга ынак болгаш дайынны көөр хөөн чок бүгү-ле кижилерге

коммунистиг болгаш ажылчын партияларның төлээлекчилери бистер кыйгырыг салып тур бис.

Ядролуг чепсекти, а ол ышкаш массалыг узуткаашкынны болдурар чепсектерниң өске-даа хевирлерин шенээрин, бүдүрүп үндүрерин болгаш ажыглаарын доп-дораан соксадырын негеңер.

Чепсегленииишкинни бүгү-ниити, бүрүн болгаш контрольдуг дүжүрериниң дугайында керээни доп-дораан чарарын негеңер.

Өлүмнүң болгаш узуткаашкынның чепсектерин бүдүрүп үндүреринге амгы үениң эртеми болгаш техниказы моон соңгаар дузалавас болзун, олар кижилерниң чаагай чоруунга, кижи төрелгетенниң депшилгезинге бараан болур болзун!

Дайынзырак шериг бөлүглениишкиннериниң орнунга бүгү-ле чурттарның аразынга эп-найыралдыг кады ажылдажылга, садыгның болгаш культураның калбак солчуушкуннары тергиидээр болзун!

Бистиң үевисте —

тайбың күжү дайынның күштеринден артык күчүлүг!

Бир эвес улустар боттарының күжениишкиннерин каттыштыргаш, тайбың болгаш улустар аразынга найырал дээш туруштуг база идепкейлиг демисежир болза, олар улуг чаагай болгаш күзээн эчис сорулгазын чедип алыр—тайбыңны камгалап шыдаарлар.

Коммунистер ол херекке боттарының бүгү-ле күштерин бээрлер.

Дайынны тайбың тиилээр!

МОСКВА. Кремль. Коммунистиг болгаш ажылчын партияларның төлээлекчилериниң чөвүлел хуралы. Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының төлээлериниң баштыңы, СЭКП Төп Комитединиң Бирги секретары эш **Н. С. Хрущев** коммунистиг болгаш ажылчын партияларның төлээлериниң Чөвүлел хуралының Медеглелинге ат салып олур.

Фото **А. Устиновтуу.**

СЭКП Төп Комитединиң январь Пленумунга уткуштур

„Межегейниң" коммунистери

Төөгүлүг чеди чыл планын хуусаа бетинде күүседир дээш демиселдиң мурнуку одуруунда совхозтуң коммунистери туржуп, мурнакчы үлегер чижээн бүгү ажылчыннарга көргүзүп, совхоз бүдүрүлгезиниң көдүрлүүшкүнү дээш чарыштың организакчылары болуп турарлар. Совхоз бүдүрүлгезиниң шиитпирлиг участоктарынга коммунистерниң күжүн таарыштыр тургузар талазы-биле партия организациязы чамдык ажылдарны кылган. Мал ажылынга 8 коммунистерни быжыглаан. Малдың бажын өстүрер, продуктулуун бедидер дээш демиселче массаларны олар баштап турар. Коммунист А. Белекмааны партия организациязы 1959 чылда мал ажылынче чоруткан. Ол 570 баш арган хунан хойларны хүлээп алгаш, менди кыш ажыргаш, 1960 чылда хой бүрүзүнден-не 2 кг дүктү кыргып алган.

Партия кежигүнүнге кандидат эш Сюрюнчап 1957 чылдан бээр хой кадарып келген. 1960 чылда ол 537 хойдан 564 хураганны доруктуруп, хой бүрүзүнден-не 2,6 кг дүктү кыргып, СЭКП ТК-ның январь Пленумун күш-ажылчы белектиг уткуп турар. Эш Сюрюнчап чүгле мурнакчы хойжу эвес, харын идепкейлиг агитатор. 1961 чылда — ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң төөгүлүг чеди чыл планының үшкү чылында 100 хой бүрүзүнден-не 135 хураганны, бир хойдан-на 2,7 кг дүктү алырын ол хүлээнмишаан, «Межегейниң» бүгү малчыннарын социалистиг чарышка кыйгырып турар. Коммунистиг ёзу-биле ажылдаар, чурттаар, өөренир дээш болунга алган бедиткен хүлээлгелерин мурнакчы хойжунуң күүседип шыдаарын барымдаалааш, коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы деп бедик атты аңаа тывыскан.

Хойжу эш Сюрюнчаптың хойлары ам төрүп эгелээн. Баштайгы хураганнарны дуржулгалыг малчын менди ап турар. Шээр малды менди хүр кыштагладырынга, ооң чаш төлүн бүрүн алырынга ол хыналчалыг белеткенген: хой болгаш хураганнар кажааларын баш бурунгаар бүрүн чылыглаан, 37 тонна сигенни кезип алган. Совхозтуң хой фермазының эргелекчизи коммунист эш Лебедев малчыннарның ажылынга удуртулганы күштелдирген, оларның амыдырал-чурттаалгазының дугайында үргүлчү сагыш салып келген. Амгы үеде бүгү хойжулар чурттаар бажыңнар-биле хандыртынган.

Хову ажылы совхозтуң экономиказынга чугула черни ээлеп турар. Кажан совхоз тургустунуп турда, чүгле 20 трактор бар турган. Ам үеде совхозта тракторлар 84, комбайннар — 44 бар. Совхозтуң 5 хову бригадаларында 8 коммунистерни доктаамал быжыглаан. Коммунистер эштер Сазанов, Шадринцев, Кривовязов олар хову-шөлдерниң дүжүттүүн бедидер дээш тараажыларның демиселин баштап келгеннер. Эш Сазановтуң удурткан бригадазы бо чылын кукурузаның гектар бүрүзүнден-не 183 центнер ногаан массаны алган.

Бо чылын совхоз тараа культураларының га бүрүзүнден-не ортумаа-биле 8 центнер дүжүттү алган. Ынчаарга, аныяк коммунист эш Кривовязовтуң удурткан бригадазы кызыл-тастың «Мильтурум—553» деп сортун чашкан шөлдүң га бүрүзүнден-не 14 центнерни ажаап алган. Моон соңгаар совхозтуң шөлдеринге тараа культуразының ол сортун колдадыр тарыырын эш Кривовязов партбюрога сүмелээн. Совхозтуң дирекция чери болгаш партбюро ооң саналын өөренип көргеш, 1961 чылда кызыл-тастың «Мильтурум-553», кукурузаның «Стерлинг» деп сорттарын колдадыр тарыыр деп шиитпирлээн. 1961 чылда совхозтуң тарылга шөлү 20 муң га, ооң иштинде кол тараа культуразы болур кызыл-тас 7 муң га чедир өзер.

Совхозтуң коммунистери, бүгү ажылчыннары СЭКП ТК-ның Пленумунга чүгле ажыл-агый талазы-биле эвес, харын өөредилгениң болгаш амыдыралдың өске-даа адырларының талазы-биле белектиг ужуражыр деп турар. Бисте партия өөредилгезиниң 6 бөлгүмнери ажылдап турар, политиктиг өөредилгениң хевирлеринде совхозтуң барык бүгү коммунистери хаара туттунган. Ажылчыннар ортузунга партийжи масса-политиктиг болгаш организакчы ажылды күштелдиреринче угланган чамдык хемчеглерни партбюро чоруткан. Малчыннарга кинолорну доктаамал көргүзүп, лекцияларны, илеткелдерни, беседаларны, юмчулаларны кылып берип турар.

Партбюронуң ажылында бар четпестерни демдеглевейн барып болбас. Чамдык ийи-чаңгыс коммунистер партийжи даалгаларны четпес күүседип, хүлээнген ажыл-херээнге харысаалга чок чорукту боддуруп турда, ындыг коммунистерге хамаарыштыр партбюро чогуур хемчээн өй-шаанда албайн келген. Чижээ, Успенка фермазының эргелекчизи турган Никитин элээн үр үениң дургузунда харысаалга чок ажылдап, фермага удуртулганы сулараткан. А кажан ферманың элээн каш бызаалары ажаалданың четпезинден өлүп, фермада байдал сандаргай апарганда, партбюро ам Никитинни хемчег алган. Ол ышкаш совхоз бүдүрүлгезинден ойпаксыраар коммунист Ширижик-биле партбюро үр үеде эптежип келген.

Ажылда бар четпестерни шиитпирлиг чайладыпшаан, совхозтуң партия организациязы, «Межегейниң» коммунистери, бүгү ажыл-ишчилери 1961 чылда планныг сорулгаларын хуусаа бетинде күүседип шыдаарынга бүгү аргалар бар. Хамык ужур ажылчыннар ортузунга партийжи масса-политиктиг болгаш организакчы ажылды күштелдиреринде.

С. НАСЫК-ДОРЖУ,
«Межегей» совхозта партбюро секретары.

СУРАГЛЫГ ХОЙЖУ

Эрзин районнуң «Коммунизмче орук» колхозунда коммунист хойжу Соян Начыкович Сагаачының ады сураглыг. Ол Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры О. Лопсаңчаптың дуржулгазын ёзугаар хойларны хенчелеп оолдадыр арганы чедиишкинниг чорудуп, 100 хойга онааштыр 150 хураганнарны алыр дээш ажылдап турар.

М. ОЮН.

Бии-Хем районнуң «Кызыл тараачын» колхозунуң Ээрбек участогунуң саанчызы Лидия Саенхо хүлээлге ап тура мынча дээн:

— 7 чылдың ийиги чылында саап турар инектеримниң бирээзинден-не 1700 литр сүттү саар мен. Мурнакчы саанчы ол сөзүн ээлээн. Ол 11 айларның дургузунда безин бир инектен-не 1690- литрни сагган.

ЧУРУКТА: Лидия Саенхо.

Фото В. Лутковтуу.

Тудугжуларның күш-ажылчы белээ

Эрзин районнуң «Чаа орук» колхозунуң тудугжулары чеди чылдың ийиги чылында элээн хөй тудугларны кылган. Олар бо чыл дургузунда 8 чурттаалга бажыңын тудар планныг, а херек кырында 10-ну туткаш ажыглалда киирген.

Тудуг бригадазы СЭКП ТК-ның январь Пленумунга күш-ажылчы чедиишкиннер-биле ужуражыр дээш тудуг ажылынче шыңгыы кичээнгей салып келген. Тудугжулар 6 автомашина кирер гаражты, септелге мастерскаязының бажыңын пландан дашкаар туткаш, ажыглалга киирип шыдаан. 300 мыйыстыг бода малга 3, 50 бызаага 1, 10 муң хой кирер 12, 7 муң хураганга 14 кажааларның тудуглары доозулганы-биле база ажыглалда кирген.

Чаңгыс-вай хевирлиг, 700 хой кирер кажааны туткан болгаш ында мотор-биле суг соордурар насостуг кудуукту кылган. Кылдынган тудугларның шынары мурнуку чылдарныындан эки болуп турар. Бо чылын туттунган бажыңнарның крышалары, кладовкалары, арыгланыр бажыңнары болгаш өске-даа дериглери бүрүн кылдынган. Чамдык бажыңнарның чаа херимнерин база кылган. Тудуг бригадазы 1960 чылда тудуг планын ажыр күүсеткеш, СЭКП ТК-ның Пленумунга күш-ажылчы чедиишкиннер-биле ужуражырынга белеткенип турар.

Бистиң тудугжуларывыс 1961 чылдың тудугларынга херегләэр 6000 чудукту кескеш, чер агында үндүр сөөрткен болгаш 1000-ну тудуг шөлүнде чедирген, «ДТ-54» деп 2 трактор-биле ыяш сөөртүлгезин үргүлчүлеп турар. Д. Доптаң, С. Балдар, Б. Чыргал болгаш оон-даа өске тудугжулар тус-тус онаашкан ажылдарының нормазын үргүлчү 115—125 хуу күүседип турар.

О. ДОГУЙ-ООЛ.

Күүседип шыдаар бис

СЭКП ТК-ның ээлчеглиг Пленумунга күш-ажылчы белектиг ужуражыр дээш көдээ ажыл-агый транспортунуң автобаазазының коллективи ноябрьда чедиишкинниг ажылдаан.

Кышкы орук харылзаазы тургустунар мурнунда чамдык черлер-биле аргыжылга үстүп турган-даа болза, бистиң чолаачыларывыс аңаа торулбайн, ноябрьда чүък сөөртүрүнүң планын тонна талазы-биле 239 хуу, тонна-километр-биле 104,5 хуу күүсетпишаан, 3000 литр бензинниң камналгазын чедип алганнар.

Төөгүлүг чеди чылдың ийиги чылының онаалталарын октябрь 1-де күүсеттивис, ам бистиң коллектив 1961 чылдың үлүүнче кирипкен. Коллективте коммунистиг күш-ажылдың бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дээш демисел калбарган. Чоокта чаа эш Колупаев удурткан чолаачылар бригадазынга ол бедик атты тывыскан болгаш үш чаа бригадаларның кежигүннери коммунистиг ёзу-биле чурттаар, ажылдаар болгаш өөренир деп шиитпирлээннер.

Коллективте мурнакчы чолаачыларның хүрээлени өскен. Ылаңгыя, чолаачылар Л. Ярыгин, А. Шевченко, Н. Соболевский олар ноябрьда чүък сөөртүрүнүң планын 180—200 хуу күүсеткилээш, эң дээре көргүзүглерни чедип алганар.

Областың дүрген сайзырап турар көдээ ажыл-агыйын чаа техника болгаш механизмнер-биле үзүктел чок хандырар хүлээлгевисти эрестиг күүседип шыдаар бис дээрзинге чигзиниг чок.

С. БЕЛОВ,
автобаазада партия организациязының секретары.

Хүлээлгелерни күүседир дээш

Таңды районнуң «Кызыл партизан» совхозунуң коллективи СЭКП-ның XXI съездизиниң болгаш партия Төп Комитединиң 1959 чылда болган декабрь Пленумунуң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга боттандырбышаан, 1960 чылда чер болгаш мал ажылдарының продуктуларын бүдүрериниң база күрүнеге садарының планныг онаалдаларын болгаш социалистиг хүлээлгелерни херек кырында күүседириниң талазы-биле элээн чедиишкиннерлиг болган. Совхозтуң тараажылары болгаш механизаторлары часкы, күскү хову ажылдарынга бүрүн белеткелдиг ужурашкаш, ону өй-шаанда, бедик агротехниктиг деңнелге эрттиргени — агаар-бойдустуң чамдык таарымчажок байдалдары турза-даа, Төрээн чурттуң мурнунга берген сөзүн ээлеп шыдаар арганы берген. Совхоз күрүнеге шыгжамырынга 9 муң 45 тонна чаагай тарааны кииргеш, хүлээлгезин күүсеткен.

Тараажылар үрезин болгаш өске-даа фондуларны четче урүп аарын хандырганнар. Үрезин арыглаашкыны-биле чергелештир часкы тарылгага кирер техниканың септелгези база чоруп турар. Механизаторлар ам 15 тракторларны, 8 лущильниктерни, 246 илиирлерни септеп доосканнар. Механизаторлар оон аңгыда, келир чылдың дүжүдүнүң суурy кылдыр 12 муң гектар хүр болган аңгыс черлерни белеткеп алганнар. Часкы болгаш күскү хову ажылдарының үезинде трактористер К. Петраков, П. Россиев, В. Лалетин, М. Поминов, И. Леонов, комбайнерлер Р. Храмцов, В. Залуцкий, Н. Паникаров, Г. Попкин, М. Андреев, В. Кандаков олар онза шылгараанар.

Совхоз мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдедир, ону садар талазы-биле база эки көргүзүглерлиг болган. Сүт-бараан фермазының ажылдакчылары күрүнеге 325 тонна сүттү садарын хүлээнген турганнар. Олар ноябрь 30-ге чедир безин 350 тонна сүттү күрүнеге саткаш, алган хүлээлгезин 113,5 хуу күүсеткеннер. Хөй сүттү бүдүреринге болгаш ону күрүнеге садарынга саанчылар М. Хорлуу, А. Дажысан, А. Анисхина олар улуг үлүгнү киирген, эш-өөрүнүң бедик бүдүрүкчүлүг ажылдарынга үлегер-чижээн көргүскеннер.

Бо ажыл-агый чылында алган хүлээлгезин күүседир талазы-биле совхозтуң хойжулары база эрестиг ажылдааннар. Олар 17 тонна дүктү садар хүлээлгелиг тургаш, 18,3 тоннаны салып, Төрээн чуртунуң мурнунга алган хүлээлгезин 107,8 хуу күүсеткеннер. Хойжу Оюн Капшык-Кара хой бүрүзүнден-не 3 кг 50 грамм дүктү кыргып алган. Ол хойжу чааскаан безин барык тонна «алдын чөөктү» бүдүрген. Хойжу Оюн Дажысаң хой бүрүзүнден-не 2,6 кг дүктү алгаш, ниитизи-биле 1714 кг дүктү, Оюн Мандай-Норбу хой бүрүзүнден-не 2,6 кг дүктү алгаш, ниитизи-биле 1600 кг дүктү, Оюн Чаш-оол хой бүрүзүнден-не 2,5 дүктү алгаш, ниитизи-биле 1531 кг дүктү тус-тузунда бүдүргеннер. Хойжулар ам чүм одарлыг кыштагларында чеде бергилээн, хойнуң декабрьда болур ийиги оолдаашкынын хүлээп ап турарлар.

Совхоз күрүнеге эът садар хүлээлгезин 60,1 хуу күүсетсе-даа, планныг онаалданы элээн ажырган. Планныг онаалда ёзугаар 171 тонна эътти күрүнеге садар тургаш, ону 194 тонна чедирген азы 111,4 хуу күүсеткен. Эът бүдүреринге кадарчылар Оюн Сырат, Оюн Кенден, Оюн Биче-оол олар аныяк малдарны чедиштир өстүрүп тургаш, немелде деңзини берип, боттарының үлүг-хуузун кииргеннер. Хаван ажаакчызы Павел Севастьянович Лузин хаваннарның хүн-хүнде немелде деңзизин баш бүрүзүнге 500 грамм чедирип турар. Ол чүгле үш кварталдың ийи айында безин 490 центнер эътти садарын хандырган.

Совхозтуң дирекция чери, партия, комсомол организациялары болгаш профэвилелиниң ажылчын комитеди күрүнеге эът садар талазы-биле хүлээлгениң күүсеттинмейн арткан кезээн саадатпайн, доп-дораан, чылдың артпан хонуктарында күүседир дээш, бүгү болдунар хемчеглерни ап турарлар. Эът бүдүрерин болгаш садарын моон соңгаар көвүдедири-биле совхоз садар малдарны чедиштир өстүрер, хаван ажылын бүгү тала-биле сайзырадыр хемчеглерни алырын көрүп турар.

Совхозтуң бүгү коллективи алган социалистиг хүлээлгелерин күүседир дээш демиселге элээн чедиишкинниг болбушаан, мал, чер ажылының продуктуларын бүдүрерин болгаш садарын көвүдедип, чедип алган көскү түңнелдерин СЭКП ТК-ның январь Пленуму ажыттынар хүнде ону айыткал кылдыр тудуп, чеди чылдың келир үшкү чылында ам-даа улуг чедиишкиннерлиг болурун Төрээн чуртунуң мурнунга хүлээниш туруптар.

С. ТАМБА,
Таңды район, «Кызыл партизан» совхозу.

Кукурузаны 250 га шөлге өстүрер мен

Кызылдың механизация училищезин доосканым соонда хову-шөлдерге беш чыл ажыр ажылдап, ам «Тиилелге» совхозтуң механизатор-кукурузачызы апарган мен. 1959 чылдың күзүнүнден эгелеп 75 гектар шөлдү бодум чааскаан трактор илиири-биле илииртээш, чажып тарааш, кукурузаның чайгы ажаалдазын хынамчалыг чоруткан мен. Ол шөлге чай дургузунда 12 тонна суперфосфаттыг минералдыг чемишчидилге агротехниктиг негелделер ёзугаар чогуур өйүнде төктүнген.

Мээң хүлээнип алган шөлүмге чайның төнчүзүнде чаагай кукуруза сагланайнып турган. Таарымчалыг өйнү шилип алгаш, ону кестирерге, бир гектар черге онааштыр 301 центнер ногаан масса алдынган. Бо чылын кукуруза ажаап алыышкынын звено тургузуп алгаш чоруткан бис, а келир чылын механизатор-кукурузачы бүрүзүн бодунуң шөлүн тус-тузунда ажаап алыр аргалыг болдурар бис.

Мен техника болгаш агрономия-биле улам чепсегленгеш, келир чылын 250 гектар шөлдү хүлээп алыр мен. Аңаа чаңгыс кижи ажылдап күш четтикпес, ынчангаш дузалакчы кукурузачы-биле кады ажылдаар бис. Улгаттырган шөлге ажылдаары берге болбайн аан, а ооң-биле кады машина-техниканы ажыглаары экижиир деп бүзүрелдиг мен. СЭКП ТК-ның январь Пленумун сорук кириишкинниг уткуп, көдээ ажыл-агыйны улам күштүг хөгжүдериниң айтырыгларын аңаа чугаалажыры концуг өөрүнчүг-дүр.

О. ОТТУК-ООЛ,
«Тиилелге» совхозтуң механизатор-кукурузачызы.

Чеди чылга салыышкыным

Чеди чылдың ийиги чылы төнгүжеге чедир каш санныг хонук арткан. Эрткен ийи чыл иштинде бистиң чуртувус бодунуң улуг планын күүседир дээш демиселге канчаар-даа аажок улуг тиилелгелерни чедип алганы совет кижи бүрүзүн хемчээл чок өөртүп, хей-аът киирип турар.

Улус ажыл-агыйының өске бүгү адырлары-биле бир деңге, көдээ ажыл-агый көдүрлүүшкүнүнүң оруу-биле хөгжүп орар. Бистиң Коммунистиг партиявыстың Төп Комитединиң январь Пленумунга көдээ ажыл-агыйда байдалды чугаалажып көрбүшаан, моон соңгаар ону чаа чадаже көдүрериниң сорулгаларын айтыр.

Бистиң чурттуң ажыл-ишчилери боттарының чедиишкиннерин партияның Төп Комитединиң Пленумнарынга айыткавышаан, чаа хүлээлгелерни алыры чаңчыл апарган болгай. Ынчангаш мен бодумнуң ажылымның дугайын хамыкты мурнай чугаалап көрейн. Чеди чылдың бир дугаар чылы — 1959 чылда бодумнуң кадарымга турган 537 ирттерниң бирээзинден-не 5,4 кг дүктү, а бо чылын ол хире ирттерниң бирээзинден-не 6,3 кг дүктү алган мен. Бо чылын хой бүрүзүнден-не дүк кыргып алыр талазы-биле мениң берген онаалганы 1,3 кг ажыр күүсеттим. Көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының социалистиг чарыжының үш квартал дургузунда түңнелинден мээн көргүзүүм областың хойжуларында эң дээре болганын номчудум.

Оон-биле кады менден барык тудак чок түңнелдерни чедип алган хойжулар областың өске-даа районнарында, ылаңгыя Өвүр районнуң колхозтарында хөй-дүр дээрзин бүзүреп көрдүм. Бир эвес хойларның уксаазын экижидер болза кайы-даа районга, кайы-даа колхозка эки түңнелдерни чедип ап болур деп чүвени ол түңнелдер боттары-ла сөглеп турар. Бистиң «Октябрь 30 чылы» колхозта сураглыг хойжу, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Ооржак Лопсаңчап болгаш хойжу Бавуу ышкаш эки түңнелдерни чедип ап турар малчыннар хөй. Черле ынчаш бистиң колхоз сөөлгү чылдарда, ылаңгыя бо чылын районда эки көргүзүглүг ажыл-агыйларның бирээзи болган. Ынчангаш мээң ажылымның түңнели дээрге, бистиң колхозтуң ниити чедиишкиннериниң илерээшкини болуп турар. Бисте чурт иштиниң хойларының барык 40 хуузун нарын дүктүг уксааның хойлары-биле экижиткен.

Бо чылын мээн коданымдан 150 ирттерни күрүнеге саткан. Оларның бирээзиниң-не дириг деңзизи ортумаа-биле 65 кг болган азы ниитизи-биле 4 тонна хире хой эъди мээң ирттеримден киирген. Чүгле дүктен 132 муң рубльдиң орулгазын колхозумга киирген мен.

Ам бодумнуң ажылымның дуржулгазын допчулап чугаалаайн. Эрткен кыжын кошкак деңгилделиг ирттерге немелде чемнерни берип турдувус. Чаргыдан камгалаар төлээде чагын ирттерниң кырынче дус урган бис. Чайлагже көжеривис мурнунда оларның чуулдазын чоруттувус.

Малдың продуктулуун бедидеринге кыжын-даа, чайын-даа одарны шын ажыглаары чугула. Ирттерни чайын Адар-Төшке кадарып чайлаан бис. Бо чайын одарны чеди катап солудум. Кыжын-даа, чайын-даа хойну чаңгыс черге бир удаадан, а чаңгыс одарга — чедиден он хүннер иштинден эрттир кадарбайн турар бис. Адар-Төш талазының одарлары мал семиртиринге таарымчалыг — сериин-даа, кара сугларлыг-даа чер. Чайын эртенги одарладыышкын үезинде хойларны девээ чок ажык черлерге кадарып турар бис. Хүндүскү улуг изигниң хөлегезинде хойларны хөлегеге дыштандырар апаар. Кежээ азы дүштен соңгааргы өйде сут чоогу, ийлерге кадарар мен.

Күзүн Сесеге деп черде кескен тараа орнунга кадарып турувуста ирттеривис көзүлдүр-ле аажок немей семирээн. Коданда ам 570 ирттер бар. Оларның ортумак деңзизи 68 килограмм чедип турар.

Кыжын база чайгы үеде ышкаш одарларны аралаштыр ажыглап турар бис. Күжү арбаан, чайгы хевээр семис турар үеде хойларны ыракта одарларга кадарып, сооп, хар улгадып, кыш бергедеп, хойларның күжү арыксап турар үеде одарны аалче улам чоокшуладып орары чугула. Соок, хаттыг хүннерде мээстерге, хат чок, чылыг хүннерде — аърга чарыктарга кадарып турар бис. Кыштаг чанында одарларывыс элбек, ынчалза-даа оът-сиген үнүжү бо чылын таарыы болган. Ынчангаш немелде чем белеткээринге бүгү хойжулар киришкен. Бис бодувус өг-бүле-биле белеткеп алган 10 тонна ажыг сигенивисти кыштагда дүжүртүп алган бис. Сула болгаш дус четчир. Эрткен кыжын ирттеривисти бөдүүн мунгаш кажаага кыштаткан бис. Бо чылын кажааны алгыдып, өске черге, кажааның мурнуу курунуң үстүн ажык кылдыр, серилеп туткан бис. Кажааны ынчаар кылырын көнчүг чугула деп көрген мен, чүге дээрге, кажаа иштн эмин эртир чылыг база шык эвес болурга хойларның ниити байдалы-даа эки, дүгү-даа силиг болур.

Хой кыргыыр үеде ажылды шын организастаарынче хойжу кижиниң сагыш салыры чугула рольдуг деп чүвени бодумнуң дуржулгамдан көрдүм. Хойну кыргып тургаш, кешти кезиптер таварылгада иод-биле чаа херек. Кыргылда үезинде дүктү хөратпазынче онза кичээнгей салыры чугула. Кыргылда эгелээр мурнунда ийи-үш неделя иштинде дүктү хөөреп кээриниң байдалын хайгаарап турар мен. Электри-биле хой кыргыдар кыргыкчылар болгаш дүктү савалаар кижилер-биле кады ажылды эки организастап, олар-биле арга-сүмелиг, бир демниг ажылдап турарга, дүкке хорамча болбас деп чүве билдингир.

Мээң-даа болгаш өске-даа хойжуларның ажылының түңнелин ап көөрге, дүк кыргылдазын чыл бүрүзе-ле дыка бедидер арга бар. Чижээ, 1958 чылда ирт бүрүзүнден 4 кг 820 грамм дүк алган мен. Ынчаарда ону эң ындыкы хемчег чыгыы көрүп турдувус. Оон соондагы ийи чылды улаштыр кыргылданың көвүдээниниң үстүнде чугааладым. Ынчангаш дүк бүдүрерин көвүдедиринге мээң чедиишкиннерим уксааны экижидеринден, зооветеринарлыг негелделерни шын сагыырындан, хойну шын одарладырындан, немелде чемнерни хөй-тү белеткээринден хамааржып келген.

Чеди чылдың ийиги чылында бистиң колхозтуң хойжузу Бавуу, «[illegible]кра» колхозтуң — Шаравии, «Коммунизмче орук» колхозтуң — Чола олар-биле чарыштыг ажылдап турган мен. Олар база-ла багай эвес түңнелдерлиг болган. Чеди чылдың сөөлгү чылында ирт бүрүзүнден ортумаа-биле 6,6 кг дүктү кыргып алырын хүлээнген мен. Ол хүлээлгем хуусаа бетинде, 1961 чылда күүсеттивер. Келир чылга үстүнде адааным хойжулар-биле кады Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозунуң хойжузу Кыргыс Санчат-оолду база чарышка кыйгырдым.

М. САНДЫК,
Чөөн-Хемчик районнуң «Октябрь 30 чылы» колхозунуң хойжузу.

Чурукта: М. Сандыктың ирттерин одарладып чоруурy

Фото В. Лутковтуу

Партия чырыдыышкынының ажылын бедик деңнелче

Чогуур кичээнгей салбаан

Партия чырыдыышкынының системазының янзы-бүрү бөлгүмнеринге өөренип турарларның саны чыл бүрүде өзүп турар. Экономиктиг билиглерни өөрениринге ажылчы чоннарның сонуургалы аажок калбарган. Ынчалза-даа чамдык партия организациялары партия чырыдыышкынының бөлгүмнериниң ажылдарынга шыңгыы кичээнгей салбайн турарындан, оларның ажылынга хүн бүрүнүң боттуг дузазын көргүспейн турарындан, оларның ажылының контролюн кошкак боттандырып турарындан партия чырыдыышкынының чамдык бөлгүмнерииниң ажылы суларап, а харын чамдыктары чылдың ортаа үезинде-ле ажылын соксадып, тарай бээр таварылга база таварышкылап турган болгай. Ындыг чорук Сүт-Хөл районга турган болгаш ам база ындыг байдалды катаптай берип болурунуң демдектери көстүп турар.

Партия чырыдыышкыны масса-политиктиг ажылдың бир эң чугула кезээ боop турбуже, СЭКП-ниң Сүт-Хөл райкому ол чугула ажылга чогуур кичээнгейни салбаан. СЭКП райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизи турган эш Дамдын чер-черде бөлгүмнериниң кичээлдери канчаар эртип турарының байдалын билбес турган. Бир эвес партия чырыдыышкынының бөлгүмнери кайы черлерде, каш-каш [illegible] деп оортан айтырыг салыр болза, ол боданмайн-даа, статотчётту ажыткаш, районда 16 бөлгүм бар, ында 359 кижи өөренип турар, оларның 238-зи партия кежигүнү болгаш 54-тү комсомолчулар болуп турарлар. Комсомолдуң 17 бөлгүмнеринде 280 кижи өөренип турар деп торулбайн харыылап бээр турган. Ынчалза-даа ол дээрге чүгле чурагайлар-дыр.

Чамдык бөлгүмнерниң кичээлдеринге дыңнакчыларның чартык кезии кээп турар, дыка хөй дыңнакчылар кичээлге шуут келбес, дыңнакчыларның болгаш пропагандистерниң буруузу-биле кичээлдерниң үстүрү дыка хөй боop турар.

Чижээ, районнуң харылзаа конторазында бөлгүмге өөренири-биле 10 кижи адын бижиткен. Ам кичээлге чүгле 5—6 кижи кээп турар. Ол харылзаа конторазының начальниги эш Глухов-биле орук мастери эш Додиков оларның кайызы-даа 6 кичээлдерниң чүгле чаңгызынга олурушканнар. Райкүүском чанында СЭКП төөгүзүн өөренир бөлгүмнүң 24 дыңнакчыларындан чүгле 12-зи кичээлге кээп турар. СЭКП төөгүзүн өөренир талазы-биле Бора-Тайгада бөлгүмге чогум каш кижи өөренир болганы безин билдинмес. Ында партия организациязының секретары эш Байыскылаң ук бөлгүмге 20 кижи бижиткен дээн, а ол бөлгүмнүң даргазы чүгле 9 деп харыылап турар. Мындыг чөрүшкек харыыларны дыңнаан кижи СЭКП райкомунуң статотчёду чогум кайы санны барымдаалаан ирги деп кайгай бээр.

Чамдык бөлгүмнерде кичээлдерниң кулу деңнелде эртип турарын мындыг чижек херечилеп турар. Бора-Тайгада партия төөгүзү өөренир бөлгүмнүң (пропагандизи эш Солак) бир кичээлинге 20 хире дыңнакчылардан чүгле 7 кижи келген. Эрткен кичээлге чүнү өөренгенин силер деп айтырыгны олардан кым-даа тодаргай харыылаваан. Ол ышкаш, СЭКП ТК-ның ам болур ээлчеглиг Пленуму, улус судтарының соңгулдалары кажан болурун кым-даа билбес болган. Бо чорук болза чамдык бөлгүмнерде кичээлдерниң деңнелиниң кудузун, ооң амыдырал-биле харылзаазының кошкаан көргүзүп турар.

Районда партия чырыдыышкынының системазында мындыг четпестерниң бары СЭКП райкомун-даа, чамдык партия организацияларын-даа дүүретпээн.

Кичээлди бедик деңнелге эртгиреринге пропагандистер дыка улуг күштү үндүрүп белеткенир ужурлуг. Пропагандистер эштер Лихтин, Бюро болгаш өске-даа чамдык эштер кичээлге белеткенирде чүгле программада сүмелээн литератураларбиле кызыгаарланмайн, харын чечен чогаалдың номнарын номчуп, ону билдилиг-биле ажыглап турарлар. Ынчаарга чамдык пропагандистер кичээлге белеткенмейн, ону үзүп турар. Чижээ, райкүүском чанында бөлгүмнүң пропагандизи эш Кысыгбай «конспектим чидириптим» дээш ноябрь 21-де болур кичээлди үскен.

Сүт-Хөл районда партия чырыдыышкынының системазында бөлгүмнерниң кол нургулайы сула ажылдап турар. СЭКП-ниң Сүт-Хөл райкому, ылангыя ооң пропаганда болгаш агитация килдизи партия чырыдыышкынының ажылында четпестерни дүрген эдеринче, коммунистиг болгаш ажылчын партияларның Чөвүлел хуралының төөгүлүг Медегелин өөрениринче боттуг хемчеглерни ап тургаш, ол ажылды экижидери шыңгыы негеттинип турар.

П. САМОРОКОВ.

Чурукта: областың статистика эргелелинде тодаргай экономиканың пропагандизи эш Иконников кичээл эртирип тур. Эш Иконников болза партия чырыдыышкынының системазында хөй чылда пропагандистеп келген болгаш улуг дуржулганы чедип алган. Ооң кичээли дыңнакчыларга кезээде солун, теоретиктиг чүүлдерни тодаргай фактыларга холбаштырбышаан, бедик деңнелге эртип турар.

Фото С. Феоктистовтуу.

Бир понедельник кежээзинде

Понедельниктин районга партия чырыдыышкынынга политөөредилгениң чаңгыс аай хүнү кылдыр партия райкомунуң бюрозундан доктаатканы меңээ билдингир чүве. Ынчаргаш кайы-бир политбөлгүмнүң кичээлинге олуржуп, сонуургап көөр сорулга-биле ноябрь 28—понедельник кежээзин шилип алган мен. Ооң мурнунда бир понедельникте район төвүнге кичээлдер болбаан. Чүге дээрге бөлгүмнер айда 3 удаа кичээлдээр планныг болганындан ол болдунмаан хире.

Кичээлдер эгелээринге чедир каш-ла минута арткан турда, райпо конторазынга келдим. Кым-даа чок. Оон райсан килдизинге барган—база-ла кым-даа чок. Самагалдайның ортумак школазынче телефоннаан: «Кичээлди биче соңгаарлаткаш, чөвүлежир хурал кылыр деп дугуржуп алдывыс» —деп директор харыылады. Комсомол райкомунга четкен—пропагандист, бир дыңнакчы өөрүн манаан олурлар.

Партия райкомунга келдим. Парткабинет шоочада. Ындыг болза-даа коридорда тон азар черде 2—3 хире тоннар азылап каан. Оргкилдистиң кабинединче кире бээримге, ында Ленин аттыг колхозтуң партком секретары, колхоз төвүнге СЭКП-ниң төөгүзүн өөренир бөлгүмнүң пропагандизи эш Б. Сат—база бир кичээл үзүлдү-ле бо, чадагланган олур мен—деп мындыг. — Райком бюрозунга келдирткен чүве. Кичээл мурнунда чедиртип каар деп аазаан улус болгай. Ам кайда боор, чеди шак чеде берди ышкажыл—деп девидеп олур.

— Кичээл орнунга — бюро хуралы. Понедельникте кичээлдерден өске хемчеглер чорутпас, партия, комсомол чырыдыышкыннарының хүнү болдурар дээн айтыышкын чурумну райком бюрозу бодуң-ла үреп турары ол бе—деп бодал мени база дүвүредипкен. Харын-даа идеологтуг ажылды удуртуп, харыылап турар партия райкомунуң ийиги секретары эш М. Ч. Ламажап (бирги секретарь шөлээде турда) ол бюро хуралын чорудуп тур. Хурал кидин-не изиг түлүк. Ында райпо чанында политшколаның пропагандизи эш Саравaa, район төвүнде тодаргай экономика өөренир бөлгүмнүң даргазы эш Ховалыг баштаан 5 дыңнакчылары база олуржуп турар. А ук бөлгүмнүң өске дыңнакчылары, чогуур шагында чедип келгеш, бюро хуралында эштерин, пропагандизин бир шак дургузунда манаан. 8,5 шак турда кичээлди арай деп эгелээн. Аңаа 12 дыңнакчыларның 8-зи киришкен. Ол болза ук бөлгүмнүң бо өөредилге чылында чүгле ийиги кичээли-дир. Ынчаарга районда партия чырыдыышкынының өөредилгелери эгелээнден бээр барык-ла ийи ай ажып турар.

Ол кежээ район төвүнде комсомол чырыдыышкынының 4 бөлгүмнеринден чүгле ВЛКСМ-ниң төөгүзүн өөренир чаңгыс бөлгүмнүң чүгле бир дугаар кичээли болган. Аңаа дыңнакчыларның чартык кезии олурушкан.

Пропаганда болгаш агитация килдизиниң кабинеди ол кежээ база-ла шоочалыг: эргелекчизи командировкада, пропагандизи эш Т. В. Иванова тодаргай экономика өөренир бөлгүмнүң дыңнакчызы болуп киржип, бюро хуралының ол хүн болу бергенинге ында дыңнакчыларны хостаар дугайында ийи-үш удаа негелде кылып тургулаан.

Район төвүнге чүгле чаңгыс кежээ болган бо болуушкун Тес-Хем районунда партия болгаш комсомол чырыдыышкыннарының четкизинде политөөредилгениң ала-чаагаарлаашкынның агымында турарын херечилеп турар.

О. МАНДАРЫЙ.

Эптежип олурар аргажок

Ажылчы чонну коммунистиг ёзугаа кижизидериниң хөй талалыг ажылдарын боттандырарынга кѳдээ клубтарның ажылын экижидери, чоннуң ортузунга политкижизидилгелиг ажылды калбартырынга кѳдээ интеллигенцияның калбаа-биле киржилиин организастаары кол черни ээлээр ужурлуг.

Ындыг турбуже «Күш-ажылдың хостуу» колхозтуң Кожайда фермазында политкижизидилгелиг, культура массалыг ажыл барык шуут чорбайн турар деп сөглеп болур. Ферманың сууру шору улуг, чурттакчылары база эвээш эвес. Ында кѳдээ клуб база бар. Ындыг болза-даа ында радио, сайгылгаан-даа чок, клувунга каңдыг-даа культура-массалыг ажыл чорбайн турар. Ындахаая кино үндүргенде хары угда 2—3 сеансыны кончуг далаш-биле хараннадыр долгап эрттирер. Кожайжыларның ортузунга политкижизидилгелиг-даа, культурлуг дыштанылганың-даа бүгү талалыг ажылы моон-биле кызыгаарлаттынып турар.

Ол хамаан чок, партия чырыдыышкынының кандыг-даа хевириниң бөлгүмү ында бөгүнге чедир тургустунмаан. Лекция, беседалар болбайн турар. Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 43 чылыгын оюн демдеглээн хуралды безин бо бөлүкке ол фермада партия организациязы организастап эрттирбээн.

Ажылчы чоннуң негелдезинге мындыг хайгаарал чок чорукту чок кылыр херек.

Т. БАЙЫР-ООЛ.

Каа-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунда дилги кежин күрүнеге дужаап турар.

Дилги фермазының дилгилер ажаакчызы Михаил Павлович Тенишовтуң чугаалааны болза:

— Бис план ёзугаар күрүнеге 105 мөңгүннелчек дилгини дужаар ужурлуг бис. Ынчаарга бис 23-тү ажыр дужаaптывыс, ынчангаш планны дыка ажыр күүсеткен бис.

Колхозтарда аң фермаларынга дилгини өстүрер чорук колхозтарга улуг орулгаларны берип турар.

Чурукта: аң ажаакчызы М. П. Тенишов мөңгүннелчек дилгиниң кежин сайзырадып кылып тур.

Фото **С. Феоктистовтуу.**

Мал чемнери—кышкы үеде кол чүүл

(Редакцияга келген чагаалар допчулалы)

Областың девискээринде кыш шагда-ла дүжүп, хар-чам улам кылыннап, соок дыңзып кел чыдар. Малдарның чер оъттаар байдалдары бергедексеп эгелээнинден ангыда, мал кыштагладыышкынының эң харыысалгалыг үези—хой, өшкүнүң оолдаашкыны чоруп турар, оон ангыда, келир чазын шыырак бызааларны алыр төлээде төрүүр инектерни амдан эгелеп немелде чемнер-биле азыраары онза чугула. Бо чылын колхозтарга, совхозтарга мал чемнерин белеткээриниң планын ыракта чедир күүсетпээн ужурунда чемнерни кайы хамаан чок төтчеглевейн, хынамчалыг ажыглаар сорулга мал ажылының ажылдакчыларының мурнунда туруп келген.

Ындыг турбуже, областың чамдык колхозтарында мал чемнериниң кадагалалы болгаш ажыглалы кончуг багай тургустунган. Шынааларда сарааттар кажаалаттынмаан, колхозтар удуртукчулары чоокка чедир «кыштагларже сөөртүр сигенни хөй шуудеп кажаалаан херээ чүү боор» деп, ол ажылды амдыгаа чедир соңгаарладып келген, ынчангаш ам хөй-хөй сарааттарны шагда-ла мал төтчеглеп чий берген. Мал чемнерин белеткээриниң планын ыракта чедир күүсетпээн колхозтарда безин чадагай сарааттар хөй боop турарын кѳдээ бижикчилер хомудап бижип турарлар.

Улуг-Хем районнуң «Х улуг хурал» колхозунуң Баян-Колда сиген шөлүнүң оът-сигенин чымчак көк турда кескеш, кышкы үеде чаш бызааларга чиртири-биле 2 сараат кылдыр тургускан турган. Ол сигенни кажаалаваан-даа, чогуур өйүнде ферма чанынче чоокшулатпаан-даа. Ноябрь айда ол сарааттарны чоогунда ферманың ыштындырган инектери болгаш өске-даа кадат чок мал чип эгелээн. Ол дугайын дыңнатпышаан, кѳдээ бижикчи **Н. Ойдуп-оол** бодунуң чагаазынга: «Колхоз даргалы эш Андросов болгаш ревизия комиссиязының даргазы эш Амырдаа ноябрь 5-те чиик машиналыг шынаада сарааттар көрүп чораш, төтчеглеттинип турар сигенни көрзе-даа, ноябрь 23-ке чедир буруулуг кижилерге сагындырыг безин бербээн» деп бижип турар.

Мындыг дүвүренчиг байдал чаңгыс-ла ол колхозта эвес. Тес-Хем районнуң «Ак-Эрик» колхозунуң Ү. Шынаа, Суг-Бажы деп черлерде болгаш Самагалдай унунда хөй-хөй сарааттарны кадат чок малдар төтчеглеп чип турарын, хамаарышкан колхозтуң удуртукчулары, мал фермаларының эргелекчилери чогуур хемчеглер албайн турарын кѳдээ бижикчи **Аранчаа** буруу шаап турар.

Аксы-Барлыкта школа башкызы **А. Хертек** Барыын-Хемчик районнуң «Барлык» совхозунда мал чемнериниң кадагалалы болгаш ажыглалы багай боop турарын демдеглеп, даразында тодаргай чижектерни бижип турар: бо чылын Аксы-Барлык ортумак школазының өөреникчилери совхозка дыка хөй будук-бүрү чемнерни белеткеп берген, ынчалза-даа совхозтуң удуртукчулары ону чогуур-биле үнелеваан, а ооң түңнелинде будук-бүрү мал чемнери хар адаанда кирген. Совхоз мал чемнерин белеткээриниң күрүне планын күүсетпээн. Аксы-Барлык участогунда 18 тонна будук-бүрү чемнер белеткеттинген, а ооң кадагалалы багай, ону кажан, канчаар ажыглаары малчыннарга тодаргай эвес деп, ол-ла бижикчи шүгүмчүлеп турар.

Каа-Хем районнуң «Совет Тыва» колхозунуң удуртукчулары мал чемнериниң кадагалалынче кошкак кичээнгей салып турар, дыка хөй сарааттарны кажаалааны багай, оларны инектер, чылгылар үреп чий берген. «Колхоз даргазы эш О. Наксыл-оол мал чемнерин кадагалаарын күстен бээр херекке албайн келген, сигенивис четчир-ле болгай деп тургаш, күскү саванны база өрттеттирипкен» деп, кѳдээ бижикчи **С. Донзум** дыңнадып турар. Оон ыңай, амгы үеде саар инектерни немелде чемнер-биле хандырбайн турар ужурунда сүт саалдазы дыка кудулааның демдеглевишаан, ол-ла бижикчи Суг-Бажында сүт-бараан фермазының саар инектериниң сүдү бирээзинден-не хүнде 2—3 литрден ашпас апарган деп бижип турар. Бо чүнү көргүзүп турарыл дээрге, «Совет Тыва» колхозта мал чемнериниң ажыглалы шын эвес, ол чорук сүт саалдазын эвээжедип турары ол.

Мал чемнерин кадагалаар болгаш шын ажыглаар талазы-биле четпестерни айтыпышаан, ооң-биле кады кѳдээ бижикчилер эрткен чылдың хоралыг уржуктарын сагындырып, буруулуг кижилерни дарый билиндирерин негеп турарлар. Улуг-Хем районнуң СЭКП XX съездизи аттыг колхозунуң Оолдык, Дайдыр, Чиңге-Даг, Чодураа, Каш-Тал, Көк-Хаак деп черлерде сарааттарын кажаалааны багай, оларны кадат чок инектер төтчеглеп чий берген дугайын кѳдээ бижикчи **А. Тумат** дыңнаткан.

Бистиң областа ниитиниң малының баш саны көвүдеп, чыл келген тудум-на мал ажылының мурнакчыларының саны өзүп турар. Хөй-хөй малчыннар ниитиниң малын бо чылын база хүр, чаагай кыш ажырар дээш чедиишкинниг демисежип кирипкен. Кышкы үеде эң чугула чүүл—мал чемнери болур дээрзин олар билирлер. Ынчалза-даа чамдык колхозтарда бо ажылды чугулага көрбейн, мурнуку чылдарда ышкаш, ээ харыысалга чок чорукту катаптап турары-биле канчап-даа эптежип болбас.

Ийи хүннүң семинары

СЭКП Бай-Тайга райкому районда партия, комсомол эге организацияларының секретарьларының болгаш херээженнер чөвүлелдериниң даргаларының семинарын чыылдырып эрттирген.

Аңаа бүгү делегейниң амгы байдалының, районнуң кѳдээ ажыл-агый экономиказын хөгжүдер сорулгаларының, совет кижиниң моральдыг мөзү-шынарының, ажылдың ленинчи стилиниң дугайында лекцияларны семинарның киржикчилери кичээнгейлиг дыңнап, хөй-хөй айтырыгларны салып, тодаргай харыыларны алганнар.

СЭКП райкомунуң секретары Т. Далай-оол «Ажылдың ленинчи стили» деп темалыг бодунуң лекциязынга В. И. Ленинниң удуртулганы коллективтиг чаңныш-сыныш чокка боттандырып, бодунуң эш-өөрүнүң санал-оналдарын кичээнгейлиг дыңнап чорааның тодаргай чугаалаан.

Чамдык ажыл-агый удуртукчуларының практиказында ажылдың ленинчи стилинге дүүшпейн турар четпестерниң барын ол база демдеглээн. Райпо даргазы эш Моңгуш коллегиалдыг удуртулганың чурумун үрээш, ажыл-херекти чаасказаан шиитпирлеп, чамдык барааннарны өске районнарже чорудуп турганын эш Далай-оол шыңгыы буруу шапкан.

Миллион-миллион кижи номчуур сеткүүл

СЭКП ТК-ның „Коммунист“ деп теоретиктиг болгаш политиктиг сеткүүлүнүң кол редактору Ф. В. Константинов-биле беседа

Даштында «Коммунист» деп сөс чайынналып турар, дашты бөдүүн сеткүүл миллион-миллион кижилерге билдингир. СЭКП Төп Комитединиң теоретиктиг болгаш политиктиг сеткүүлү—«Коммунист» чээрби чеди чыл иштинде туруп турарының дургузунда — бистиң чуртта болгаш даштыкыда калбак сурагны чедип алган.

«Коммунистиң» арыннарындан бистиң Коммунистиг партиявыстың болгаш Совет чазаавыстың политиказының дугайында шынчы сөстер чаңгыланып турар. Мурнакчы теория—марксизм-ленинизмниң туруштары-биле — амгы үениң болуушкуннарын болгаш чорудулгаларын ында түңнеп турар.

Совет чурттуң амыдыралында, Коммунистиг партияның болгаш бүгү совет улустуң ажыл-чорудулгазында эң-не чугула, эң-не кол чүве чүл? Ол дээрге чер делегейде эң-не чөптүг ниитилел тургузуу—коммунизмниң тургузуун калбартыры-дыр. Улус демократиязының чурттарында социализм тургузуу-биле бир деңней, совет улустуң ол ажыл-чорудулгазы бүгү делегейге төөгүлүг ужур-дузалыг болгаш бистиң үевистиң утказы болуп турар кол чүүлдү ол көрүнчүктелдирип турар. Моон ужурунда бодунуң кичээнгейин «Коммунист» сеткүүл колдуунда-ла ол айтырыгларже мөөңнеп турары черле билдингир. Социалистиг ниитилелдиң бүдүрүкчү күштериниң хөгжүлдезиниң дугайында, коммунизмниң материал-техниктиг суурун тургузаар дугайында, техниктиг депшилге дугайында, чеди чыл планының күүселдезиниң чоруп турарының дугайында чүүлдерни сеткүүлде 1960 чылда парлагылаан. Социалистиг күрүнениң хөгжүлдезинге, чурттуң амыдыралының бүгү-ле адырларынга хөй-ниитиниң ролюн улам бедидеринге холбашкан хөй-хөй чүүлдер база ында парлаттынган. Чоннуң чаагай байдалын бедидериниң талазы-биле партияның ажыл-чорудулгазын көргүзүп турар материалдар сеткүүлде хөй черни ээлеп турган.

Делегей хөгжүлдезиниң чорудулгаларын, тайбың, демократия, социализм дээш, ак-сеткилдиг кижи бүрүзүнге үнелиг улуг идеаллар дээш улустарның демиселин сеткүүл чырыдып келген. Бистиң үевистиң мөзү байдалы болгаш кол демдектери—социализмче шилчииринниң хевирлери, национал-хосталгалыг шимчээшкин болгаш ооң перспективалары дээн ышкаш ындыг өйү келген айтырыгларны элээн каш чүүлдерге чырыткан турган. «Коммунисте» парлап турар материалдар буржуаз политиктерниң болгаш идеологтарның чажыртыныышкыннарын сойгалап турар. Марксизм-ленинизмге, социализмниң херээнге өскерилген ревизионизмниң теория талазы-биле үндезин чогун болгаш политика талазы-биле хоралыын, а ол ышкаш революсчу теориядан догматиктиг атказарлаашкыннарның хоразын сеткүүлдүң арыннарында илередип турар.

Идей-политиктиг ажылды чорудуп, бодунуң теоретиктиг билиин бедидер дугайында сагыш салып, ССРЭ-де болгаш делегейде болуушкуннарның хөгжүлдезин хайгаарап турар кижи бүрүзү бо сеткүүлден хөй барымдаа материалдарны бодаарынга, деңнелге кылырынга, бодунуң тускай сайгарылга кылырынга байлактыг медээлерни тып алыр.

«Коммунист» сеткүүлдүң 1961 чылда ажылдап кылыры болгаш парлап чырыдары кол, эң чугула айтырыглар кандыг болуп турарыл? Ол дээрге хамыктың мурнунда—социалистиг ниитилелдиң улам ынайгы хөгжүлдезиниң дүрүм ёзугаар чүүлдери болгаш шимчедир күштери, ССРЭ-ге коммунизмни калбаа-биле тургузарының айтырыглары болурдур. Бүдүрүкчү күштерниң болгаш социалистиг бүдүрүлге харылзааларының хөгжүлдезиниң, мергежилдиг болгаш мергежил чок кижилерниң кылыр ажылдарының аразында, күш-ажылдың болгаш угаан ажылдың кижилериниң аразында ылгалдарның чидериниң чорудулгаларын, тодаргайлаарга эчизинде барып ажылчын ангының, колхозчу тараачыннарның болгаш интеллигенцияның аразында ылгалдарның бүрүнү-биле чидеринге, ангы чок коммунистиг ниитилелди тургузарынга чедирер ужурлуг чорудулгаларны бижип чырыдар сорулганы редакция салып турар. «Коммунизмниң материал-техниктиг суурунуң хөгжүлдезиниң дүрүм ёзугаар чүүлү», «Социализмден коммунизмче шилчиирде экономика болгаш политика», «Ангы чок ниитилелче орукта», «Коммунизм болгаш деӊ эрге», «Коммунизм тургузуушкунуң калбартырының үезинде ниитилел болгаш хуу эрге-ажыктарның деңзигүүрү», «Коммунистиг хөй-нииити харылзааларының хөгжүлдези», «Төөгүнүң эргежок чугула чүүлү болгаш кижи», «Коммунизм үезинде бүдүрери, хуваары болгаш хереглээри», «Хуу өнчү болгаш коммунизм» база өске-даа темаларга чүүлдерни сеткүүл парлап үндүрер бодап турар.

Коммунистиг партияның удуртукчу ролюнуң өспүшаан турары-биле, социалистиг демократияның хөгжүлдези-биле холбашкан айтырыгларны чырыдары «Коммунисте» чугула черни ээлээр. «СЭКП — коммунизмниң тургузукчузу» дээн ышкаш темаларны ажылдап кылыры-биле чергелештир тус черлерде партия организацияларының амыдыралында болгаш ажыл-чорудулгазында чаа чүүлдерни, партияның организастыг болгаш идеологтуг ажылдарын бижип көргүзер. «Ниитилел харылзаалары болгаш кижиниң сайзыралы», «Кижилерниң бүгү тала-биле сайзыраары деп чүл», «Кижиниң чанчыл талазы-биле сайзыралы», «Аныяктар болгаш коммунизм», «Амыдыралды коммунистиг ёзу-биле көөр деп чүл» деп чүүлдер чаа кижини кижизидериниң темазынга холбашкан болур.

Амгы үе-чадада делегейниң социалистиг системазының хөгжүлдезиниң, социализм лагериниң чурттарының база делегейниң коммунистиг болгаш ажылчын шимчээшкининиң чаңгыс эвин база кады ажыллажылгазын быжыглаарының айтырыгларын сеткүүлге үргүлчү чырыдар. Кижи төрелгетенниң хөгжүлдезинге делегейниң социалистиг системазының шиитпирлиг ролю, социализм тургузуушкунунда нииити чүүлдер болгаш национал талазы-биле онзагай чүүлдер, социалистиг лагерьниң коллективтиг дуржулгазын өөренип көөрү болгаш ажыглаары, делегейниң социалистиг системазынга улустар аразының күш-ажыл хуваалдазының ханыладыры, социалистиг интернационализм болгаш социалистиг патриотизм — бо болгаш оон өске-даа айтырыглар талазы-биле материалдарны бо сеткүүлден номчукчулар тып алырлар. Бүгү кижи төрелгетенни дүвүредип турар дайынның болгаш тайбыңның айтырыгларын, термоядролуг дайынны чайладыры дээш, чепсегленииишкинни бүгү-ниити болгаш бүрүн дүжүрери дээш демиселдиң айтырыгларын сеткүүл тодаргай чырыдар. «Коммунист» сеткүүл моон соңгаар-даа Совет Эвилелиниң болгаш социалистиг өске-даа чурттарның инициативчи, тайбыңга ынакшылдыг политиказының ролюн көргүзер, тайбыңның болгаш депшилгениң херээнге удур реакчылыг империалистиг күштерниң чимзениишкиннерин сойгалап илередир, национал хамаарышпас чорукту чедип алган чурттарның улам ынайгы хөгжүлдезиниң оруктарын бижип чырыдар. «Делегейниң термоядролуг дайынындан кижи төрелгетенчи чайлалыры — бистиң хүннеривистиң эң-не өйү келген сорулгазы», «Тайбың — социализмниң эвилелчизи», «Тайбың дээш демисел — массалар дээш, социализм дээш демисел», «Тайбың кожа-хелбээ дугуннаазы — социализм биле капитализмниң аразында ангы демиселдиң хевири», «Колониализмниң дарлалын бодундан ап октапкан чурттарның социал айтырыгларын шиитпирлээри болгаш оларның национал хамаарышпас чоруун быжыглаары», «Улустарның революция кылырынга эргези» болгаш өске-даа чүүлдерни бо сеткүүлге парлаары көрдүнген.

Бистиң бо үевистиң төвүнде делегейниң ажылчын шимчээшкини болгаш ооң маңнайы — коммунистиг шимчээшкин туруп турар. Амгы үениң депшилгезиниң ол чугула күжүнге холбашкан хөй чүүлдерни «Коммунист» парлаар. Амгы үениң байдалында коммунистиг партияларның демиселин, социалистиг революцияның оруктарын болгаш хевирлерин, революция болгаш реформа дугайында марксичи-ленинчи байдалдарны чырыдарынче онза кичээнгейни сеткүүлге салган турар. Социализм дээш демиселдиң кезээ болур демократия дээш демиселди, база монополияларның тергиидээшкининиң узуткаары дээш демиселге ажылчын ангыны, тараачыннарны, интеллигенцияны, хоорайның биче болгаш ортумак буржуазиязын сырый каттыштырарының чаа аргаларын чүүлдерге көргүскүлээн турар. Амгы чаданың үезинде капитализмниң ниити кризизиниң кол демдектериниң дугайында, капитализмниң маңгысталчак чоруунуң болгаш ирип чыдыышкынының кедерел турарының дугайында чүүлдерни, а ол ышкаш «Империализм дугайында ленинчи теория болгаш амгы үе», «Капиталдың чурттарында ангы демиселиниң өзүп турары» деп чүүлдерни парлаары планнаттынган.

Марксичи-ленинчи философияның эң чугула адырларының талазы-биле, ооң иштинде; «марксизм-ленинизм дүрүм ёзугаар чүүлдер дугайында болгаш волюнтаризмге база фатализмге удур демисел», «Марксизм-ленинизм ангыларның, партияларның болгаш удуртукчуларның ролюнуң дугайында», «Бистиң үевисте мурнакчы идеяларның ролю» деп темаларга чүүлдерни сеткүүлге парлагылаар. Политиктиг экономияның, үлетпүр болгаш кѳдээ ажыл-агыйның тодаргай экономиказының, СЭКП төөгүзүнүң, партия амыдыралының, социалистиг культураның, чечен чогаалдың болгаш уран чүүлдүң айтырыгларын «Коммунистиң» арыннарынга тодаргайы-биле чырыткан турар. 1960 чылдан эгелээш, совет ниитилелдиң амыдыралында эң чаа болуушкуннарга холбашкан социал-экономиктиг очерктерни сеткүүл парлап эгелээн.

Редакцияның үзел-бодалын илередип турар чүүлдер-биле чергелештир коллективтии-биле чогаадыкчы бодап көөрү негеттинип турар айтырыглар талазы-биле элээн каш чүүлдерни чугаалажылга кылыр кылдыр «Коммунисте» парлап турар.

Делегей байдалының допчулалын, лекцияларны болгаш консультацияларны, номчукчуларның айтырыгларынга харыыларны, рецензияларны, сеткүүлдер допчулалдарын, номчукчуларның демдеглелдерин болгаш чагааларын «Коммунист» моон соңгаар-даа парлаар. Материалдар бээрин, бижээн чүүлдерниң дылын «кижидеринче» редакция улуг кичээнгейни салыр.

Патрис Лумумбаны хостаар!

* * *

Азия болгаш Африка чурттарының эп-сеткил каттыштырылгазының Совет Комитединиң медеглели

Конгода сөөлгү үеде болуп турар халаптыг болуушкуннар делегейниң бүгү ак-сеткилдиг кижилериниң килеңнээшкинин болдуруп турар. АКШ-тың империалистериниң азырап, аншаландырып турары Мобуту-Чомбениң кемниг дээрбечилери, кара-туразында аажылаар чоруктарны үргүлчүлевишаан, Африканың улустарының мурнунга, бүгү кижи төрелгетенниң мурнунга база бир кемниг херекти үүлгетиеннер. Премьер-министр Патрис Лумумбага баштаткан Конгонуң дүрүм ёзугаар чазааның кежигүннерин Тисвильдиң кара бажыңнарынче киир октагылапкан. Фашистиг аажылалдың айыылы Конгонуң хөй-хөй патриоттарының амызынга кыжанып турар.

Азияның болгаш Африканың чурттарының эп-сеткил каттыштырылгазының Совет комитеди, бүгү совет улустуң күзел-соруун илергейлевишаан, Конго Республикада колонизаторларның болгаш оларның чалчаларының үргүлчүлеп турар кара-туразында аажылалынга шиитпирлиг удурланып, конго патриоттарга өлүрүкчүлерниң таварыштырган ханныг холун доктаадырын негеп тур.

Африка чурттарның байлактарын боттарының холунга артырып алырын оралдажып турар империалистер кандыг-даа араатанзыг чоруктарны, күчүлээшкиннерни болгаш дүрүм чок үүлгедиглерни кылырындан ыятпас дээрзин бүгү делегей Конгонуң үлегер-чижээнде көрген. Конго улустуң саттыныкчыларының холу-биле аныяк республиканы боой тудар болгаш Конгонуң дүрүм ёзугаар чазааның база парламентизиниң кежигүннерин шуут узуткаарын оралдажып турар америк, бельги болгаш өске-даа колонизаторларның чимзениишкиннерин тайбыңга ынакшылдыг бүгү кижилер каргап турар. Конгонуң мырында диргелген айыыл—ол дээрге Африканың өске-даа күрүнелериниң хосталгазынга болгаш хамаарышпас чоруунга база айыыл-дыр.

Колониализмни ооң бүгү хевирлери болгаш илередиишкиннери-биле доп-дораан туюлунга чедир узуткаар дугайында совет Декларацияны Кол Ассамблеяга чугаалажып көөр кылдыр кииргени чогуур өйүнде болган дээрзин Конгода болуушкуннар көргүзүп турар.

Бүгү совет кижилерниң өмүнээзинден бистиң шиитпирлии-биле негээривис болза:

Конгонуң тудуп хоругдаттырган премьер-министри П. Лумумбаны, конго чазактың болгаш парламентиниң кежигүннерин хостаарын; Мобутунуң дээрбечилериниң боо-чепсээн хураап, оларның араатанзыг үүлгедиглерин чайладырын негеп тур бис. Ол араатанзыг үүлгедиглер дээш бужар чорук КНО-нуң чиңгине секретары Хаммаршельдиге болгаш ооң америк ээлеринге онаашсын.

Конгога хоойлу ёзугаар чүүлдерни, тайбыңны болгаш чөптүг чорукту катап тургузар дээш бүгү-ле чүвени кылыры Каттышкан Нациялар Организациязының хүлээлгези болур. Конгода дүрүм ёзугаар чазактың болгаш парламентиниң ажылын өй-тавында болдурары-биле бүгү күжениишкиннерин КНО салыр ужурлуг.

Эп-сеткил каттыштырылгазының Совет комитеди Конгонуң улузу-биле бодунуң акы-дуңма эп-сеткилин каттыштырып турарын миллион-миллион совет кижилерниң өмүнээзинден шиитпирлиг медеглеп тур.

Конго Республикадан холуңар ырадыңар, империалистер!

Патрис Лумумбага хосталга!

Колонизаторларның Конгода дүржок аажылаашкынын соксадыр!

Тайбыңның совет талалакчылары, бүгү совет хөй-ниити Конгода сөөлгү болуушкуннарга ханы дүвүреп турар. Конго улустуң ындыг улуг үне-биле чаалап алган национал хамаарышпас чоруун колониализмниң каргыштыг күштери ажыы-биле таптай базып турар. Даштыкы колонизаторларның күткээни өлүрүкчү чорук чуртта киткээн. Премьер-министр Лумумбага, Конго Республиканың чазааның кежигүннеринге болгаш парламентизиниң депутаттарынга удур каржы кара-туразында аажылалдың, күчүлелдиң үүлгедиин кылган.

Конгога колониалисчи ёзу-чурумну катап тургузарынче угланган колонизаторларның болгаш оларның саттыныкчыларының бужар үүлгедиглери делегей байдалын нарыыдадып, тайбыңның херээнге айыылды тургузуп турар дээрзин Конгода халаптыг болуушкуннар чаа бүзүрелдии-биле көргүзүп турар.

Конгода колонизаторларның болгаш оларның чалчаларының дүржок аажылалы-биле холбаштыр делегейниң хөй-ниитизиниң удурланыышкынынга боттарывыстың үнүвүстү катпышаан, тайбыңның совет талалакчылары бистер премьер-министр П. Лумумбаны, Конго Республиканың дүрүм ёзугаар чазааның болгаш парламентизиниң өске-даа кежигүннерин доп-дораан хостап үндүрерин негеп тур бис. КНО-нуң Айыыл чок Чөвүлели болза Конгода өлүрүкчү болгаш кара-туразында аажылалды чайладыр талазы-биле соңгаарладып болбас дээштиг хемчеглерни алыр, ол аныяк күрүнениң дүрүм ёзугаар чазааның болгаш парламентизиниң ажыл-чорудулгазын катап тургузарын, конго черден бүгү колонизаторларны чайладып үндүрерин, мобутучу дээрбечилерниң боо-чепсээн хураарын хандырар ужурлуг.

Совет кижилерниң бүгү эп-сеткил каттыштырылгазы, деткимчези конго улустуң талазында болгаш ёзулуг хосталганы база хамаарышпас чорукту чедип алырын аңаа күзеп турар. Хосталгага ынакшылдыг конго улус колониалдыг кулданыгның илчирбезин бодундан ап октап, колонизаторларны болгаш оларның айбычыларын бодунуң оруундан ширбий шавар болгаш чөптүг чоруктуң тиилелгезин чедип алыр дээрзинге тайбыңның совет талалакчылары ханызы-биле бүзүреп турарлар.

Бүгү чурттарда тайбыңның өңнүктери-биле кады совет кижилерниң шиитпирлиг негеп турары болза:

Патрис Лумумбага хосталга!

Колонизаторлар, Конгодан үнүп чоруңар!

Тайбың камгалалының Совет комитединиң өмүнээзинден Н. Тихонов, А. Корнейчук, И. Эренбург, А. Несмеянов, Н. Попова, Д. Шостакович, М. Нестеров, В. Терешкин, В. Василевская, М. Котов, А. Сурков, С. Романовский, С. Герасимов, Б. Полевой, В. Блаженов, И. Глущенко, О. Хвалебнова.

„КОММУНИСТИГ ШИМЧЭЭШКИННИҢ ДАЙЫНЧЫ КАТТЫЖЫЫШКЫНЫ“

ЧКП-ниң Пленуму

ПРАГА. (СЭТА). Чехословак телеграф агентилелдиң дамчыдып турары болза: Чехословакияның Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң пленуму декабрь 7-теп 8-ке чедир Прагага болуп эрткен. Коммунистиг болгаш ажылчын партияларның ноябрь чөвүлел хуралының түңнелдериниң дугайында илеткелди ЧКП ТК-ның Бирги секретары А. Новотный кылган.

Ооң чугаалааны болза, «коммунистиг болгаш ажылчын партияларның Медеглели коммунистиг шимчээшкинниң дайынчы каттыжыышкынының болгаш марксисчи-ленинчи идеяларның тиилеттирбес күштүүнүң чаа бадыткалдыг херечилели болур».

Ол чөвүлел хуралдың төөгүге онза улуг ужур-дузалыын бодунуң илеткелинге демдеглээш, А. Новотный делегейниң коммунистиг шимчээшкининиң төөгүзүнге ол чөвүлел хурал эң улуг болгаш ат-алдарлыг болган деп айыткан.

Илеткелчиниң чугаалааны болза эң чугула документини — коммунистиг болгаш ажылчын партияларның Медеглелин хүлээп алганы ук чөвүлел хуралдың улуг ужур-дузалыын көргүзүп турар-дыр. Бүгү-ле коммунистиг шимчээшкинниң коллективтиг дуржулгазы ол Медеглелде илереттинген. 1957 чылдың Декларациязы болгаш Манифестизи-биле чергелештир бо Медеглел болза революстуг ажылчын шимчээшкининиң чаа бурунгаар шимчээшкининиң болгаш чаңгыс эвиниң быжыының дайынчы марксисчи-ленинчи программазы болуп турар. Амгы үениң кол-ла айтырыгларын шуптузун ханызы-биле чырыдып турар бо документ марксисчи-ленинчи өөредигниң улам ыңайгы шылгараңгай чогаадыкчы хөгжүлдези болбушаан, бүгү делегейниң коммунистеринге тодаргай дайынчы үг-шигни айтып турар.

Бүгү делегейниң улустарынга чаңгыс үн-биле хүлээп алган Кыйгырыг улуг ужур-дузалыг. Ол Кыйгырыг тайбың, демократия, национал хамаарышпас чорук болгаш социализм дээш демиселче улустарны мөөңнеп турар.

Москвага болган чөвүлел хуралдың документилери Чехословакияның Коммунистиг партиязының бүгү-ле ажыл-чорудулгаларынга кызыгаар чок үнелиг дузаламчы болгаш ыяавыла күүседир ужурлуг айтыышкын болуп турар.

Ооң ыңай А. Новотный Медегелдиң аңгы-аңгы чүүлдеринге болгаш хүлээп алдынган документилерни күүседирде ЧКП-ге чугула сорулгаларга доктааган. Медеглел болза бүгү-ле күш-ажылчы улустарның аас-кежиктиг келир үези дээш, коммунизмниң туюлунга чедир тиилээри дээш моон соңгаар-даа демиселче кыйгырып турар деп ол чугаалаан. Ооң ужурундан Чехословакияның Коммунистиг партиязы ол Медегелди ындыг изии-биле хүлээп алган.

«Бистиң Коммунистиг партиявыс бүгү делегей коммунизмниң чаа улуг сорулгаларын боттандырары дээш демиселге бодунуң харыысалгазының үлүүн долузу-биле чүктээринге белен деп Москвага медеглээнивис дээрге бүгү-ле чехословак коммунистерниң мурнундан бистиң чугаалаанывыс ол болган деп А. Новотный уламчылаан.

ЧКП болза дөрт он чылдарның бүгү дургузунда делегейниң коммунистиг фронтузунуң чугула салбыры болуп келген. Ол бодунуң интернационалчы хүлээлгелеринге кажан-даа өскерилбээн болгаш Совет Эвилелиниң база өске-даа акы-дуңма күрүнелерниң коммунистиг партиялары-биле быжыы-биле туттунчуп, чайгылыш чок туржуп келген».

Бистер, чехословак коммунистер, кезээ-мөңгези-биле марксизм-ленинизмни барымдаалап келген бис. Моон соңгаар-даа ындыг болур деп А. Новотный түңнелинде чугаалаан.

Москва чөвүлел хуралының түңнелдериниң дугайында дыңнадыгны пленумнуң киржикчилери сорук кириишкинниг уткаан. Медеглелге болгаш бүгү делегейниң улустарынга кыйгырыгны долузу-биле чүүлдүгзүнүп, деткип турарын илереткен резолюция чаңгыс үн-биле хүлээп алдынган. Москвага ЧКП-ниң төлээлериниң ажыл-чорудулгазын пленум чүүлдүг деп көрген.

Дыштаныр хүнде. Фото А. Аирнии.

ШЫДЫРАА

Онгу болгаш он бирги салыглар

— Куулар Шишигинни хап каап тар көөр-даа сен, черле кагар— деп, онгу салыгның мурнуу чарыында бир көрүкчү тон аазар черде кады келген эжи-биле маргыжып турган.

— Чо-ок, Шишигин удар, чемпик чүвең кайын алзыр...

— Хоорай маргылдаазынга Куулар утту, ам база удар, шынап көөр-даа сен!

— Маргыжарың ол кижи сен бе? Холуң эккел!..

Оларның хол тудушкан маргылдаазын база бир көрүкчү чарган.

Куулар чемпионга удур каразы-биле ойнааш, баштай байдалын деңнештирип алган. Элээн бодаларны солупкан соонда кара талазының аъды төп өөекке быжыгланып туруп алгаш, Шишигинниң бодаларының шимчээшкинин кызыгаарлап туруп берген. Оон Куулар «һ» шугумда бир оглун ажыткаш, мерзе үндүрер дээш ийиги горизонтальга чедире бээрге, Шишигин аңаа тергезин орнапкан. Артык бода Кууларга тиилелгени берген. Салыышкын чорупу турда маргышканнарның ол-бо шенектешкен, «аарып» орарларын канчаар. Ол салыг доосту бээрге, Кууларның талалакчылары өөрүп байырлааннар: «Ол боор, эр хей Куулар Доржу!» Өске салыглардан Оюн Ондарны, Меңниг-оол Сатты, Азанчевский Чамзырайны, Хомушку Чюдюктү (көңгүс хайым салыгта Чюдюк чазыг кылган), Суңдуй Саяны, Мастраков Ооржакты тус-тузунда утканнар. Ламаш-оол биле Каң-оолдуң салыы хайым болган.

Дыштаныр хүнде 11-ги салыышкында Оюн—Шишигинниң салыы тергиин солун, чидиг болурун көрүкчүлер манап турганнар. Чемпион Нимцовичиниң камгалалын ажыглаан. Оюн баштайгы көштерни элээн шыңгыы кылза-даа, мерзезиниң туружун баскыраткаш, ооң-биле ажык чок «шах» кылган. Шишигин камгаланмышаан, артык шынар алыр дей берген. Хенертен, 13-кү көште Оюн Шишигинниң аът холунде оглун мерзези-биле апкаш, дораан дүжүп берген. Мурнап турарларның бирээзи Азанчевский Хомушку-биле ойнааш, шагы четпестээш, хөй копкак көштерни кылгаш, уттурган. Чамзырай салыгның төнчүзүн эң шын ойнааш, Меңниг-оолду уткан. Суңдуй Чюдюктүң аразында харылзаа [illegible] адырык оолдарынче халдааш, оларны улай-улай алгылааш, салыгның салымын ооң-биле шиитпирлээн. Куулар Мастраковка удур «даш хана» деп салыгны ажыглааш, удурланыкчызының ону эки билбезин ажыглааш, тиилеп алган. Ламаш-оол Саяныны уткан. Ооржак Сат-биле ойнаар тургаш келбейн баарга, аңаа аштырыышкынны салып каан. Каң-оол—Ондарның салыы хайым болган.

Кежээ Куулар биле Ондарның соңгаарлаткан салыы төндүр ойнаттынган. Аңаа Ондар тиилээн.

Он бир салыгларның соонда мурнап турарларның байдалы мындыг: Шишигин—10; Оюн, Суңдуй 7,5—7,5; Чамзырай, Ондар, Азанчевский—6,5—6,5; Хомушку, Меңниг-оол—6-6 саннарлыг (Хомушкуда бир соңгаарлаткан салыг бар) чорупп турарлар.

С. ТАМБА.

Араганың халавы

Тыва автотрестиң Минусинск АТК-зының чолаачызы Леонид Горбунов Самагалдайже 148 хааржак арага сөөртүр даалга алгаш Кызылдан чоруптарда бодунуң машиназынга Балгазынның механизация училищезиниң ажылдакчызы Г. С. Стасюкту олуртуп алган.

Орукка чорупп оргаш, Горбунов болгаш Стасюк сөөртүп чораан арагазын кара-туразында ап, ижип чорааннар. Горбунов эзирээш, Балгазынга 6 км четпейн чораш, машиназын аңдара долгапкан. Ынчангаш кооперацияга 17424 рубльдиң когаралын ол чедирбишаан, машинаны сандан үндүрген.

Бо таварылга чүгле Горбуновтуң эвес, харын Минусинск АТК-зының удуртукчуларының харыысалга [illegible] болганын херечилеп турар. Автоажыл-агый черлериниң удуртукчулары кымны кайнаар чорудуп турарын, чолаачыларның мөзү-шынарын, ыларгыя арага аймаа сөөрткен кижилерни экизи-биле билген турар ужурлуг.

Редактор К. С. ШОЙГУ.

КОНГОДА БАЙДАЛ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Дүрүм ёзугаар чазактың холунда турар Чөөн можунун найысылалы Стэнливильдиң округ комиссары Бернар Салуму КНО-нуң чиңгине секретарының Конгода тускай төлээлекчизи Дайялга, а ол ышкаш Мобутуга болгаш Касавубуга премьер-министр Лумумбаны озалдадыышкын чокка хостаарын негээн телеграмма чоруткан деп Ассошиэйтед Пресс агентилелдиң корреспондентизи Леопольдвильден дыңнаткан. Бир эвес Мобутунуң тудуп хоругдааны Лумумба болгаш ооң чазааның кежигүннери 48 шактың дургузунда хостаттынмас болза Чөөн можуда бельгилерниң ортузунга тудуп хоругдаашкынны кылып, оларның эт-хөреңгилерин хавырар апаар деп телеграммада чугаалап турар. Конгону «база катап бельги империалистерниң колониязы» болдурбас бис деп телеграммада онзалап айыткан.

Чөөн можунуң эрге-чагыргаларының бажында амгы үеде Бернар Салуму (Стэнливильдиң округ комиссары болгаш Лумумбаның хууда секретары), премьер-министрниң оралакчызы Антуан Гизенга база Лумумбаның дуңмазы — Луи Лумумба олар туруп турар деп Ассошиэйтед Пресс агентилелдиң корреспондентизи демдеглээн.

ПАРИЖ. (СЭТА). Колонизаторларның апкарып-чемгерип, чепсеглеп турары мобутучу дээрбечилеринге удур чепсектиг демиселче улусту Лумумбаның баштап турар «Конгонуң национал хосталга» партиязының органы — Стэнливильде үнүп турар «Ухуру» («Хамаарышпас чорук») солун мурнуку чүүлүнге кыйгырган. Франс Пресс агентилелдиң Стэнливильде корреспондентизиниң дыңнатканы-биле алырга, «Ухуру» солун мурнуку чүүлүнге мынчаар кыйгырган: «Күчүлелге база-ла күчүлел-биле харылаар бис. Бистер боттарывыстың хемнеривиске, арга ыяштарывыс болгаш хову-шөлдеривиске тулчур-даа бис. Аткан октарга ча-согун-биле, шиш ыяштар болгаш бижектер-биле харылаар бис».

Стэнливильде амгы үеде европейжилерниң —колдуунда бельгилерниң холунда турар бүгү-ле банкыларда, үлетпүр болгаш садыг компанияларында командылал-эргелелдерин шуптузун африканнарның холунга шилчидер дугайында айтыышкынны Стэнливильдиң бирги бургомистри Жан Генги үндүрген деп Франс Пресс агентилелдиң чөөн можуда корреспондентизи дамчыткан.

КИНО

„БИСТИ УТПАҢАР, ААС-КЕЖИКТИГЛЕР“

Москваның киностудиязы бо чылын чогаалчы К. Паустовскийниң «Соңгу чүк тоожузунга» үндезилээш, ындыг аттыг уран-чечен кинону бүдүрүп үндүрген. Ук кинонуң утказы мындыг.

Бир-ле катап аяс айдың дүне Петергофтуң пароход доктаар өртээлинге аныяк чурукчу Алексей Тихонов дүнеки бойдустуң каас чурумалын шинчип көрүп тургаш, чоогунда сандайда кара моортай туткан коңчуг чараш кыска ужуражы бээр. Ол швед уруг болур. Алексей уругну үдеп каар.

Хенертен болган ужуражылга Алексейниң сагыш-сеткилин оожуктурбайн турар. Ужурашканы швед кыстың портредин чуруй шапкаш, далаш-биле электричкага олурупкаш, Ленинградтың пароход доктаар черинге кээрге, пароход шагда-ла ап четкен болур.

Ам канчаар, академик Щедринниң портредин чурууру-биле ооң бажыңынче чоруптар. Таварылга болуп демги ужурашканы швед уруг-биле шуут дөмей херээженниң ханада портредин ол көрүп каар. Щедрин ол чурукта кижиниң төөгүзүн чугаалап эгелээр.

— 1826 чылдың январьның төнчүзүнде ырак Швецияның Алан ортулуктарында Камчатск полугунга Петербургтан декабристерниң тура халыышкынының болгаш Сенат шөлүнге тулчуушкуннуң дугайында медээ келген. Камчатск полугунче чурум талазы-биле «багай» дидирткен база хаан чазак таарзынмас офицерлерни чорудуп турган. Оларның аразында прапорщик Павел Бестужев база бар. Солдат Семен Тихонов Эраегрунд деп маяктың чанынга таңныыл хүлээлгезин күүседип турган. Ында дүлей кырган таңныылдан өске кым-даа чурттавайн турар.

Полктуң командири каржы, дерзии, дуэлдежиринге ынак Киселев ортулуктарга таңныылдар тургузарын база өскээртен кымны-даа киирбезин дужаар.

Караңгыда доъш кырында ийи кижи чоруп олурарын көргеш: «Кым кел чор, тур!»—Семен Тихонов ыткыр эвес кылдыр айтырар. Ынчалза-даа улустуң харыксыраан байдалын көргеш, доңуп-дожаан, оң холу балыгланган, угаанын ышкынган офицерни, ооң эжи матросту кырган шведтиң өрээлинге киирип эккээр.

Офицер оңгарлы бергеш, Тихоновтан кайда чедип келгенин айтырар. «Соңгу чүк ортулуктары-дыр. Кайын үнгеш кандыг сорулгалыг чорууруңарны айтырарын чөпшээреп көрүңер» деп удур айтырыгга офицер ак-кара чогу-биле харылап бээр. «Петербургтуң бодундан үндүвүс. Швецияже. Царизмниң дузаандан дириг үнер арганы бодап чор бис. Бистер улустуң хостуг эрге-шөлээзи, солдаттың аас-кежиктиг амыдыралы дээш көдүрлүп үнген бис. Николай хаан өлүрүкчү-дүр. Ол Россияга карак чажын долдуруп, ону човулаңның чурту кылып турар-дыр. Бистиң хереэвис аштырган-даа болза, ооң үрезини чаштынган.. Бистер эвес-даа дийик бис, сээң уругларыңның уруглары карак чажы чок чурттаганы көрүп, ол дээш бистерге өөрүп четтиргенин илередирлер...»

Офицер биле матрос үнүп чоруптары билек-ле үш-дөрт удаа боо эткен соонда полк командири Киселев ооң адьютантызы Мерк ийи солдат-биле туттурганнарны киирип кээр.

— Чүү мындыг кижи силер?— деп Киселевтуң айтырыынга туттурган офицер «бодумнуң аас-кежик чок чуртумнуң оглу-дур мен» деп харылаар.

Олар туттурганнарны алгаш, Тихонов-биле чоруптарлар.

Бестужевтиң туруп турганы Мариегамн деп черинге баргаш, кырган швед бодунуң уруу Анна Якобсенни дамчыштыр болган таварылганы дамчыдар. Медээни алгаш, Бестужев өөрү офицерлерге чарлап эгелеп чорда, эжик ажыттынган соонда полк командири Киселев адьютант Мерк-биле кирип келгеннер.

«Мен бодумнуң аас-кежик чок чуртумнуң оглу-дур мен, ооң аас-кежии дээш ханымны төңгүжеге демисежир мен» деп шыңгыы чугаалааш демги туттурган офицер тендирий бээр. Бестужев дүрген-не сандай ап бээр. Олурар безин шинек чок офицерниң оң холунуң балыын көргеш: «балыглаттырган кижи-дир. Кандыг коңчуг кээргел чок чоругул!» деп Бестужевтиң эжи Лобов ийи-үш удаа чугаалаар.

Бестужев араатанзаан Киселевче бир баскаш, кижилерни дириг амытаннардан аңгылап турар хоойлулар барын, туттурган офицерниң балыглаттырганын, аштаанын, соокка салаалары доңгулап калганын, туттурганнарга-даа болза, кижизиг аажы-чаңны көргүзерин шыңгыы чугаалаар.

Киселев балыгланган офицерге дуза чедирип турган Аннаны ырап үнерин дужаар. Анна үне бээрге, Киселевка Бестужев халып чеде бергеш, дажыгылаптар.

Анна чоруткан соонда чүү болганын Бестужев аңаа чугаалаваан. Аннаның бажыңынга фин, швед, француз шкиптер болгаш балыкчылар туттурганнарны ийи хүнден эрттирбейн хостааш, корабльдерге олурткаш, оларның-биле кады Бестужевтиң дезиптерин сүмелээр.

Бестужев бажыңынга келгеш, даартагы дуэльге өлүртүп кагзымза, туттурган офицерни болгаш матросту хостаарының планы буступ дүжер дээрзин бодап, дуэльди олар хосталгыже соңгаарладырын шиитпирлеп алыр.

Тихоновту боо кузумуур-биле моорады соккаш, кара бажыңче киир октапканнар, өлүрүнүң кырында деп дыңнааш, Бестужев кежээ ынаар чоруптар. Өлүрүнүң мурнунда Тихонов төрелдериниң адрезин айтып бээр.

Бестужев орай дүне бажыңынче ээп кээр. Шагзырап турупкан Анна ону манап шыдавайн удуп калган болур. Лааны кывыскаш шагынче көөрге, дүнекиниң ийи шак, а дуэльге чедир дөрт шак арткан. Саазын ап алгаш, Аннага чарлып чорууруңуң сөөлгү чагаазын бижиир:

— Анна, болур деп турган дуэльдиң дугайын сеңээ сагындырбайн улуг хайны кылдым... дезиишкин ам-даа бир хонгаш болур, а дуэль дөрт шак болгаш... Бир эвес мен өлүртүр азы аар балыгладыптар болзумза, ынчан Анна сен мени солуур сен... Келир үениң хөглүг, хостуг чуртунуң дээриниң адаанга ынакшылы чечектелип хөгжүүр эрес-дидим оолдарын болгаш кайгамчыктыг кыстарын адааргап бодап ор мен. Оларга адааргавышаан, сагыжымда мынча деп алгырар-дыр мен: «Бисти утпаңар, аас-кежиктиглер!»

Дуэльге Бестужев өлүртүп каар. Анна ынааның сөөлгү дилээн күүсетпишаан, Петербургтан дескен декабристерниң амы-тынын камгалап алыр...

Ол дезип чоруткан офицер академик Щедринниң кырган ачазы Николай Щедрин ол болган. А академиктиң мурнунда олуруп турар чурукчу Алексей Тихонов өлүртүп каан солдаттың салгалы болуру чугааның сөөлүнде илерээр.

Академик биле Алексей байырлашкаш үнеринге белеткенип турда Анна Якобсен биле дөмей уруг кирип кээр. Петергофка ужурашкан уругну таныпкааш, Алексей уткуй чүгүре бээр. Ол Анна Якобсенниң уругларының уруунуң уруу Мари-дир.

Шак ынчалдыр Мари чаа чурттуг бооп, аныяк чурукчу Алексей Тихонов-биле оларның бурунгуларының бодап чорааны—эрге-шөлээниң хостуг чуртунга аас-кежикти тыва бээрлер.

Х. ТОВАРИШТАЙ.

КИНО

Бөгүн кинотеатрларга:

«ВЛКСМ-НИҢ 30 ЧЫЛЫ «(улуг залга): «Евгения Гранде»—11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30 шактарда; биче залга: «Бөлүүн кижилер»—5, 7, 9 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Амыдыралдың оруу»—11.15, 1.15, 3.15, 5.15 шактарда; «Дөрт чүс согуг» (делгем экранга)—7.15, 9.15 шактарда.

«ВОСТОК» «Шииткекчи»—3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«ШЫН» Солуңну ЧАГЫДЫП АП, НОМЧУҢАР

«ШЫН» СОЛУННУҢ 1961 ЧЫЛДЫҢ ЧАГЫЛДАЗЫ ЧОРУП ТУРАР

«Шын» солунну чагыдып алырының өртээ

12 айда 60 рубль.
6 айда 30 рубль.

Чагылганы харылзааның бүгү конторалары, салбырлары болгаш бүдүрүлгелерде, организацияларда, колхозтарда, совхозтарда хөй-ниити төлээлери хүлээп алыр.

СОЮЗПЕЧАТЬ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчызының 35-24, пропаганда килдизиниң 23-54, харыысалгалыг секретарьның болгаш харыысалгалыг дежурныйның 23-35, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт килдистериниң 25-38, партийжи-амыдырал болгаш культура-амыдырал килдистериниң 37-13, иштики информация килдизиниң 20-60, чагаа болгаш совет тургузуг килдистериниң 21-27, литажылдакчыларның 22-64, бухгалтерияның 31-75, корректорларның 21-47. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

ТС—01106.

Чагыг № 3127. Культура эргелелиниң типографиязы.